KARA

7
NİSAN '87
KDV DAHİL
3 0 0 TL.

SEYRETTİĞİN YETMEDİ Mİ!

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Ahmet KURT
P.K. 1053
34437 Sirkeci-İST

KARA

Sahibi: Ahmet KURT
Yazıişleri Müdürü: Ümit ALTUĞ
Yönetim yeri: Klodfarer cad. Işık sok. Işık han.
No: 3/16 Divanyolu-İSTANBUL
Dizgi: Ahtapot
Basım: Gül Matbaası
Dağıtım: Etkin

Öyle bir yaşam sürüyorsunuz ki, hiçbir şeyin size ait olduğunu söyleyebilecek durumda değilsiniz. Şimdi mallarınıza, ailelerinize ve yaşamlarınıza yarım yamalak bile sahip olmak, size büyük mutluluk gibi gözüküyor. Tüm bu zarar, bu kötülük, bu yıkım size düşmanlardan gelmiyor: hiç kuşkusuz düşmandan, yani öylesine yücelttiğiniz, uğrunda cesaretle savaşa gidip, kendinizi ölüme atmaktan çekinmediğiniz o kişiden geliyor. Size böylesine hakim olan kişinin iki gözü, iki eli ve bir bedeni var ve herhangi bir insandan daha başka bir şeye sahip de değil. Yalnızca sizden fazla bir şeyi var, o da sizi ezmek için ona sağlamış olduğunuz üstünlük. Eğer siz vermediyseniz, sizi gözetlediği bu kadar gözü nereden buldu? Sizden almadıysa, nasıl oluyor da sizleri dövdüğü bu kadar çok eli olabiliyor? Kentlerinizi çiğnediği ayaklar sizinkiler değilse, bunları nereden almıştır? Sizin tarafınızdan verilmiş olmasa üzerinizde nasıl iktidarı olabilir?

KARA

Etienne De La Boetie / Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev'den / Çev: Mehmet Ali Ağaoğulları / B/F/S Yayınları

LİBERTER DÜŞÜNCE VE HAREKETTE DEVRİM KAVRAMI ÜZERİNE

Ali KÜREK

Sözlükler, pek kısa zamanda meydana gelen temelli ve önemli değişiklik, bir halden başka bir hale dönüşme diye yazıyorlar devrim sözcüğü üzerine.

Öte yandan yaygın kullanımda çok değişik olaylar için kullanılıyor bu kavram. Sanayi devrimi, bilimsel devrimler, neolitik devrim, burjuva devrimi, proleter devrimi vb. gibi.

Benim bu yazıda tartışmak istediğim kavram toplumsal devrim. Toplumsal devletler ve Liberter düşünce-hareket ilişkisi. Sorunun tartışıldığı boyut böyle daraltılsa bile çaparaşıklığından bir nebze dahi yitirmiyor.

Ama çağımız üretim çağı, yaratıma "vakit yok". Kitlelerin ihtiyaçları acil ve büyük, onun için olsa gerek artık devrimler de "üretiliyor", yaratılmıyor. Hepsi birbirine benziyor adeta (Fransız 1789, Şubat 1917 Rus, İran İslam devrimi dışında). Somali, Etyopya, Afganistan, birkaç general biraz aygıt, biraz silah ve parasal destek: Devrim. Ya da ülkenin biri işgal edilmiş, eh belli ki işgal yurttaşları kızdırır, hafif ya da ağır milliyetçilik -toplumculuk sosu, ağır ateşte kızartılır: Devrim. Kısa zamanda meydana gelen temelli ve önemli değişiklik de iktidardaki partinin, mülkiyet ilişkilerinin değişmesi filan oluyor. Once bağırılıyor, çağırılıyor, coşku damarlardaki kanı harekete geçiriyor, "güçlerimiz ilerliyor", "uluslararası destek", "dünya ezilenleri sizinle birlikte bilmemnere halkı", "zafer! zafer! zafer!"; sonra, sonra sessizlik, sessizlik, "savaştan yeni çıktılar", "açlık var, biraz otorite doğaldır", "yardımı sürdürmeliyiz", sonra daha derin bir sessizlik, "eleştirilerim var", "bu kadarı da fazla", "termidor", "ne oluyor?". Derken "ihanet". Hıristiyanlık, müslümanlık, protestanlık, 1789, Şubat 1917, 1979 İran ve daha birçokları. İsa, St. Paul, St. James; Muhammed, Ebu Bekir, Ali; Luther, Münzer, Robespierre, Danton, Herbert; Lenin, Stalin, Troçki. Sanki durmadan tekrarlanan bir hikaye. Tarihin başka bir alanında devrimlerde olduğu kadar "tekerrür" bulunmaz herhalde.

Yine de yaşanan bu olayların kimine devrim demek içimizden gelmese de, kimilerini gördüğümüzde hemen devrim diyebiliyoruz. Etyopya devrimi ile Fransız devrimi farklılığında olduğu gibi. Fakat devrim sanırım iki farklı yönden değerlendirme temelinde yerine oturtulabilecek bir kavram. Bu yönlerden biri içinde yaşadığı yaratım potansiyeli (bu, her zaman onun yaygınlığı ile koşut oluyor), ikincisi de sonuçları. Her iki yönü de değerlendirmek bizim devrim tasarımımızı nasıl kurduğumuza, bu patlama sürecinin potansiyellerini nasıl tasarladığımıza bağlı.

Liberter hareketin devrim tasarımlarında farklılıklar vardır. Bu ayrımlar özellikle şiddet ve örgüt sorunları çevresinde olmuştur. Fakat Liberter hareketin bir devrimden bekledikleri (yani tasarıma yüklediği) ve devrim sürecinin kendisine atfettiği özellikler tamamen ortaktır. Birincisi, Liberter için devrim geniş insan topluluklarının kendi yarattıkları öz örgütleriyle giriştikleri kendiliğinden hareket niteliğini taşımak zorundadır, ikincisi devrim sonuçları itibariyle yöneten-yönetilen, sömüren-sömürülen, ezen-ezilen ayrımlarını ertelenebilir bir zamana değil, hemen şimdiden ortadan kaldırmalıdır.

DEVRİMİN TOPLULUK- KENDİLİĞİNDEN NİTELİĞİ

Liberter hareketlere göre devrimler yapılmaz, onlar olurlar. Bu anlamda "kendiliğindenlik" geniş insan topluluklarının doğrudan etkinlik içinde geliştirdikleri öz-inisiyatiflerini, herhangi bir önceden örgütlenmiş düzenek ya da katılaşmış ilkeleri olan bir örgütten emir ya da direktif almadan ani olarak, kendi öz örgütleri aracığıyla dışa vurmalarıdır. Bütün devrimlerde bu böyle olmuştur. Fransız devrimi, 1917 Şubat Rus devrimi, 1936 İspanya, 1979 İran İslam devrimi topluluk ve kendiliğindenlik dinamikleri açısından "gerçek" devrimlerdir. Ne yazık ki, sonuçları açısından değil.

Liberterlerin devrimlerini topluluk dinamiği ve kendiliğindenlik bağlamında böyle tanımlamaları ahlaki bir ön yargı ile çoğunluk aramalarından kaynaklanmaz. İstenen, çoğunluğun sağladığı meşruiyet değil, çoğunluğun sağladığı etkinlik, çeşitlilik ve yaratıcılıktır. Etkinlik, devrimin çokça karıştırıldığı bir kavramdan, "savaş"dan kurtarılmasını sağlayacaktır. Savaş bütün Liberter devrimlerin düşmanıdır. Zorunlu bir savaşın gerekleri aynı zamanda bir devrimin bütün temel yönelişlerinin boğulması, üstelik daha çok başta boğulması olacaktır. Fransız, Rus, İspanyol ve İran devrimleri savaşa dayanarak boğulmadı mı? Bütün iç savaşlar ya da savaşlar da (bu ikisinin aynı kefeye konulmaması gerektiğini belirteyim, iç savaşlarda zordan çok şiddet, savaşta şiddetten çok zor hakimdir sürece) iç savaşlarda devrimciler her ne kadar coşkunun ve yaratıcılığın hayranlık verici sahnelerini yaratmışlarsa da, devrimin gerçekleşebilirliğinden toplulukları uzaklaştıran olaylardır.

Çeşitlilik; çeşitlilik toplulukların kendiliğinden hareketlerinin sonsuz düzeyde içerdiği bir olgudur. Bütün devrimlerin tarihinde görülmüştür ki, özgürlüğün, "çeşitlilik içinde birliğin" garantisi toplulukların öz-örgütleridir. Siyasi partiler böylesi bir özgürlüğün düşmanı olmuştur her zaman. Fransa'da komünler, Şubat 1917 Rusya'da "Sovyetler", İspanya'da yine komünler ve İran'da "şura"lar. Örgütlü otoriter azınlıkların ilk hedefi bütün devrimlerde, önce ya bu örgütleri denetim ve baskı altına almak ya da yok etmek olmuştur.

Yaratıcılık; yaratıcılığa gelince, devrimler toplulukların ani eylemliliklerinin, onların bütün potansiyellerini küçümseyen ve bütün yaratıcılığı "örgütlenmiş soyut akla" yani "devrimci parti"ye bağlayan avalları şaşkınlıktan şaşkınlığa düşürdüğünü göstermiştir. 1916'da İsviçre'de konuşan Lenin, "devrimi kendi kuşaklarının göremeyeceğini" söylüyor, "Temmuz günleri" karşısında "devrimci" bolşevik partisi paniğe kapılıyordu. Aynı zamanda bu çeşitlilik içindeki yaratım ve yeni bir insan öz-tasarımının dinamiğini güçlendirebilecek tek öğedir. Yani ipe sapa gelmez yeni bir ahlağın, yani yeni bir insanın. Yeni bir ahlağın yaşayabilir olması da onun insanların ne kadar geniş bir kesimince, ortaklaşa savunulur olduğuna bağlıdır.

"Kitleleri" kutsamak, "kitlelere" kendilerinde olmayan değerler vermek değildir bu. Çoğunluğun yaptığının "doğru" bulunduğu anlamına da gelmez. Yalnız şu anlama gelir, sadece devrimci azınlıkların "doğruları" ile devrim devrim olmaz. Kitleler devrimci değildir; fakat onlar devrim içinde devrimcidir.

SONUÇLARI İTİBARİYLE DEVRİM

Topluluk-kendiliğindenlik dinamikleri açısından devrimlere şöyle bir göz attık. Şimdi sonuçları itibariyle Liberter devrim tasarımına bir bakalım.

Sosyalistler yıllardır Liberter devrim tasarımını sonuçları itibariyle "hayalci" ve "gerçekleşme şansı yok" diyerek eleştirdiler. Liberter hareket herşeyi hemen istiyor, "şimdi özgürlük!" diyordu. Onlar da o soğuk, bilimsel edaları ile "şu zorunluluk, bu aşama", "koşullar" filan diyorlardı. 20. yy. Marksizim için talihsiz bir yüzyıl, çünkü Marksizm 20. yy.da aslına kesin olarak döndü: otoriteye. Bugün Marksistlere göre de (büyük bir kesimi için) şu ana kadar o "reel", o "gerçekleşebilir" devrimlerden biri bile doğru dürüst olmamış! Yakınma, şikayet ve ihanet kendilerinin, bizim değil, yani biz yakıştırmadık.

Devrimler, tehlikeli eğlencelerdir. Bu nedenle insanlar, devrimden sonra: ustabaşı tarafından yine ezilmek için, "mal" denilen o şeylerin kuyruklarında beklemek için, dünyanın bir yerinde "vatan" uğruna ölmek için, gizli polis tarafından tekrar takip edilmek için; kendilerine yine bir üretici, bir işgücü, bir hammadde olarak bakılması için devrim yapmazlar. Birilerinin bütün bu "zorunlu kötülüklerin" kaldırılacağı zamanı tayin etmelerini de beklemiyorlar artık. Makhno, Kronstadt 1921, 1953 Doğu Almanya, 1956 Macaristan, 1968 Çekoslovakya, 1979-80 Polonya ayaklanma ve direnişleri bu sabırsızlığın en güzel kanıtlarıdır.

Dolayısı ile devrimci toplulukların bayraklarına yazdıkları hiçbir şey, ama hiç birşey, bırakalım "hemen şimdi"yi seneler, onlarca sene sonra bile sosyalistlerin "muzaffer" devrimlerinde gerçekleşememiştir. Dinamikleri bakımından bile 20. yy. devrimlerinin ezici çoğunluğu devrim değil ya savaş ya da darbedir.

Sosyalistlerin büyük bir kısmı yeni olacak herşeye devrim demeye bayılırlar. Böylece yüzlerce yıldır ezilen ve yönetilen insanların başkaldırı bayrağına yazdıkları bu kavramı ucuzlatırlar. Dinamiği açısından 1871 Paris komünü, 1917 Şubat devrimi, devrim ise (ki öyledir) Etyopya ve Afganistan ve bütün "Doğu Avrupa devrimleri" birer devrim karikatürüdürler. Sonuçları itibariyle, hıristiyanlık ve müslümanlık, budizm, taoizm bir toplumsal devrim ise (ki öyledir) 20 yy. bütün devrimleri insanın öz-tasarımındaki bu radikal değişikliklerle kıyaslandığında yine karikatür olmaktan kurtulamazlar.

Liberter devrim tasarımı insanın öz-tasarımında en az hıristiyanlığın ya da müslümanlığın ya da barbar akınlarının yarattığı kadar köklü, fakat onlardan kökten farklı bir değişiklik öngörmektedir. İnsan hep sanıldığı gibi "insan" değildi. Aristo'ya göre "düşünen", hıristiyanlığa göre "maddeden arınabilen" müslümanlığa göre, "insan-ı kâmil" olabilen, günümüzün egemen tasarımına göre de "üreten" bir yaratıktır. Sonuçları bakımından bir Liberter devrim, ancak gene bir insan öz-tasarımının filizlendiği ve geliştiği, yeniyi henüz yaratamamış, ama "yeniyi yaratmak için kendine özgürlük yaratmış" insanlar tarafından gerçekleştirilebilir.

Devrim bir "peynir-ekmek" davası değildir. Öyle olsaydı eğer, derin bir umutsuzluk içine düşmeliydik. Bugün, dünyanın en "güçlü" halklarından hiç bir şey bekleyemezdik. Bütün devrimleri de Afrika'nın açlarından bekleyecektik. "Peynir-ekmek" bir devrimin "yan ürünü" olmalıdır. Temel hedefi "peynir-ekmek" olan bir devrim devrimci topluluklara, devrimin gerçek "efendilerine" o kadar çok şey kaybettirir ki, onun adı "zehir-zıkkım" olur. "Herkese ihtiyacı kadar" (herkesin kendi belirlediği ihtiyaç kadar) şiarı, ancak ihtiyaç kavramının ve herkes kavramının kökten değiştiği bir toplumda mümkündür. Bugünün; adı ister kapitalist ister sosyalist olsun; toplumlarında, otoriteler baskıladıkları insanlara "buyrun istediğinizi istediğiniz kadar alın" deseler, bugünün insanlarının çoğu ya birbirlerini ezerek ya da çok yemekten çatlayarak ölürler. Bu durum ne otoritelerin varlığının gerekliliğini ne de o şiarın yanlışlığını kanıtlar. Bu durum sadece ve sadece bugünün insanının, yani "üretici-tüketici" insanın herhangi bir kökten dönüşüm için temel alınamayacağını kanıtlar. "Peynir-ekmek" ancak esas olarak onların fethi hedeflenmediğinde fethedilebilir. "İnsan insanın kurdu" olmaya devam ettikçe, elde edildiği sanılan bu şeyleri diğerlerinden çalmanın yolunu bulacaktır.

Devrim ve devrimci mücadele tasarımında yeni bir insan tasarmına yer vermeyen, hep "gerçekçi" olan bir devrimci hareket ya yeni bir ülkeyi ya da bütün dünyayı büyük bir üretim tüketim zincirinin "planlanmış" biçimi olmaktan öteye götüremeyecektir. Yeni bir insan, ihtiyacı olup olmadığı bile kendi kendine sormadan her bulduğu şeye 'mal bulmuş magribi gibi' saldıran insan olamaz. Bundan her yerde bol bol var. Yeni bir insan "devrim" sonrasına ertelenemez. O takdirde ne olan devrimdir ne de olacak olan. Bir devrimci hareket için temel sorun "özgürleşmenin" ve "çeşitlilik içinde birliğin" alanlarını ya-

ratmaktır. Ama unutulmaması gereken bir şey var, o da özgürlüğün bütün insanlar özgür olmadıkça tadı alınabilecek bir meyva olmadığıdır. İşte bu bağlamda yeni insan devrimin önüne de konamaz. Bu tip bugün gerçekleşebilir bir şey olsaydı devrimlere gerek kalmazdı. O bugünden başlayarak gelişen bir süreçte ortaya çıkar ve kendini netleştirir. Devrim, ancak onun etkinlik, alanlarını genişletmesi, üzerindeki -maddi ve manevi- baskıları yıkması, yeni yaratımları için özgürlük yaratmasıdır. İşte devrim burada önemli bir dönüm noktasıdır. O güne dek devrimcilere ivme veren "neyi istemedikleri" iken o günden sonra artık istenilmeyen şeylerin ortadan kalkmasıyla 'istenilen' durumların netleşme süreci başlar. Çoğu zaman otoritenin "maddi" olarak ortadan kaldırılması, insanların, toplulukların zihninde ortadan kalkmasından daha kolaydır. Ve bu, devrimlerin hemen ardından gelen yeni baskılara, yeni yöneticilere insanların öncekilere baktıklarından daha hoşgörüyle bakmalarının en önemli nedenidir. Oysa devrimin sıcaklığı, yaratıcılığı ve özgürlüğü ancak zihinlere işleyebildiği ve kendi zihniyetini yaratabildiği ölçüde kalıcı olur. O zaman ki devrimci kitleler yarattıkları özgürlük ortamına ve kendi örgütlenmelerine sahip çıkar ve devrimci kimlikleri kalıcı bir nitelik kazanır.

Kimileri için mistik rakamsal güçlere sahip olan "2000"e doğru gidiyoruz. Belki henüz sonuçları itibariyle bir devrimin **ne olması** gerektiğini öğrenemedik. Ama öğrendiğimiz en az bu kadar değerli. Bir devrimin **ne olmaması** gerektiğini öğrendik. Ne olması gerektiğini de olana kadar öğrenebileceğimizi sanmıyorum. Çünkü hiçbir yeni insan tasarımı teoriler ya da kutsal kitaplardan çıkmaz, dünyevi ya da ilahi hiçbir otorite bunu kuramaz, fethedilecek olan ne yalnızca "peynir-ekmek", ne de devlettir, insanın bütün bu fetih sürecinde kendini fethederek devrimcileşmesi gerekiyor. ■

ÖZGÜRLÜK NEDİR?

M.KAZMACI

Kimse söylememekte, bizim bir zamanlar gerçeğin ta kendisi olduğumuzu. Baksanıza ben bile, geçmişe hazin bir özlemle baktığımda, sanki kitâb el esâtîrden (×) düşmüşüz bu topraklara, gibi geliyor bana. Kimbilir belki de öyleydik.

Sanki biz değildik; şimşek atlarımızın üzerinde, elimizde kılıç, dudağımızda deli ifadesiyle, herhangi bir yerden gelen ölüme "hoş geldin" diyen.

Herşeyimiz tarih oldu ve hiçbir tarihçi bundan sözetmeyi yeğlememekte. Ama belki de tarihçiler değildir, bizim öyküyü anlatacak olanlar. Zaten şu tarih "bilimi"ne de pek güvenmemekteyim. Onu da bütün "bilimler" gibi tırnak içine almış bulunuyorum. Ve hatta herşey gibi...

Evet özgürlüğün yolu -size dogma gibi gelecek biliyorum- tektir: Herşeyi tırnak içine almak: sıfırın mümkün olduğu varsayımından hareket etmektir özgürlük. Özgürlük; zamanların öcünü almak, masalların hakîkat olduğunu ilân etmektir. Ben dogmatik olabilirim ama, tarihin kahramanlar ve şarlatanlar arasındaki mücadelelerin eseri olabileceği, esnekliğini de göstermekteyim. Suskunluğu kahretmek, ideal sahibi olmaktır özgürlük. Enkaz arasından biten Yediveren Gülü'dür, belki de özgürlük. Hatta özgürlük; bütün yazılmış ve söylenmişleri, hiçbir zaman yazılmamış ve hiçbir zaman söylenmemiş gibi sentezleyen dil ustalığıdır; veya daima ve herşey tarafından çınlıyasıya haykırılmış, duymasını bilmeyenlerin hiçbir zaman ulaşamayacağı dil olgunluğudur.

Böylece **tarih** için diyebiliriz ki; dildeki olgunluk (belâğat) çağını aşan bireylerin eseridir. Ama yine de tarihin kesin ve mutlak bir mantığı yoktur. Çünkü **sonsuzluk** kavramına **bir** mantık atfetmek sahtekârlıktır, çünkü ona olsa olsa yine **sonsuz** sayıda mantıklar atfedilebilir. Bunlar, **Bruno'**-dan beri ebedîliğini ve ezeliliğini keşfettiğimiz evren için de geçerlidir, çok mantıklılık özgürlük için de geçerli. Özgürlük -kuşkusuz kendisi değerli bir insan olduğu halde- Namık Kemâl'in büstü değildir. Bununla beraber **bazı** ilkeler saptanmıştır:

1) Özgürlük; bireyin kendisinin bile önceden **nasıl** olduğunu ve **neyi** yaratacağını tam bir kesinlikle bilmediği, bireysel yaratıcı kuvvetlerin gürlemesidir.

2) Özgürlük; iki irade sahibi insanın kurduğu, üçüncü veya dördüncü bir kişinin iradesinin kaba veya ince bir zorla katılmadığı; veya mutlaka reddedilmediği, bir somut toplumdur.

Özgürlük; yoksulların sırtından geçinmeyi adalet sayan ve servet biriktirmeyi ve onu başkalarına miras bırakmayı hırsızlık saymayan; zorunlu çalışmayı kutsayan ve insanları acımasız koşullar altında çalıştırmayı "erdem" diye yutturan; kadın vücûdunu teşhîr etmeyi "cinsel özgürlük" veya "cinsel tabuları yıkmak" zannden; yalanı ve haber uydurmayı ilke edinmiş; sosyal dayanışmayı sakatlara yardım fonundan ibaret gören; bireyciliği materyal-egoizmle veya para gibi bir nesneye tapmakla karıştıran; şeyleşmiş, modern çağımızın nesnesel, aşşağılık ahlâkına karşı; temellerini kendisinin de parçası olduğu doğadan alan devrimci bireyin sosyal ahlâkının, çağımız cehaleti üstüne aydınlatıcı parlayışıdır. ■

(×) Kitâb el esâtîr: Destanlar Kitabı; **esâtir** sözü masal veya destan anlamına gelen **usture** kelimesinin çoğuludur. **Usture**'nin latincedeki **historia** kelimesiyle benzerliği dikkat çekicidir.

DEMOKRATİK MÜCADELE?

Hatice ERTAN

"Demokratik mücadele", "demokratik talepler", "kitlelerin demokratik mücadele içinde eğitilmesi", Marksist teorinin vazgeçilmez tarzlarından biridir. Bu nedenle de her zaman bu alanda at koştururken ya birilerinin kuyruğuna takılmakta, ya da "devrimciliğini" unutuvermektedir.

Aslında durum böyle görünse de farklıdır. Demokratik mücadele mantığı devrim mantığına taban tabana zıt olduğundan onu unutuvermektedir. Bu alanı kullanabilenleri (Batı Avrupa KP'leri gibi) devrim yolunu buralarda aramaya başlarlar. Kullanamayanları ise (Nikaragua gibi) sarp ve engebeli yolu, yani kendilerine kalan tek yolu seçerler. Çünkü Marksizm her ikisine de açık kapı bırakmaktadır.

Öncelikle demokratik mücadelenin en önemli özelliğine bakmak gerekir. Bu, toplumsal kesimlerin "demokratik hakları" etrafında biraraya gelerek düzenin kendilerini tanımasını istemeleridir ve iktidara etki yapabilme çabalarıdır. Bunun için de var olan hukuku ve onun kendilerine bıraktığı alanı kabul ederler. Burada meşruluğu kabul etme işi karşılıklıdır. Öğrenci olarak düzenden bir şeyler istersin, mesela özerk üniversite filan; öğretmen olarak bir şeyler istenir, sendika filan; işçi olarak bir şeyler istenir zam gibi. Görüldüğü gibi hep **"istenir"**, bazen **'alınır'** dense de aslında o, birilerinin vermesine bağlıdır. Bu tür etkinlikler eğer o toplumsal kesimlerin **öz örgütlenmelerinin** ortaya çıkardığı durumlarsa, kitlelerin kendi kendilerine hareket etmelerini, doğrudan etkinliklerini geliştirmesi bakımından olumlu durumlardır ve desteklenmelidir. Ancak bunların devrimci bir dönüşümü savunanlar açısından sağlıklı bir mantığı yoktur. Bir yandan düzene karşı çıkmak, diğer yandan da onun seni kendi mantığı içinde kabul etmesini istemek, nasıl yanyana gelir?

> "Burjuva demokrasisinden yararlanılması yoluyla proleteryanın burjuvaziye karşı ve oportünizme karşı sosyalist ve tutarlı demokratik örgütlendirilmesi. Başka bir yol yoktur" (1)

diyor Lenin. Ancak statükoya karşı çıkışlarının temelinde yeni bir statüko kurma amacını koyan Marksistler için demokratik mücadelenin önemi ve eğitici rolü anlaşılır bir durumdur. Çünkü onlar da yasalara saygılı, kaytarmayan, iyi yurttaşlar,/proleterler istemektedirler. **Sınırların** dışına çıkan bir ses ve tavır affedilemez. Bu insan tipini en iyi demokratik mücadele yetiştirir. İnsanlar kendilerini son derece etkin ve istediğini yaptırır hissederler ancak, düzen, bu belirlenmiş tepkileri kompanse edecek bir işleyişe sahiptir. O kendi muhalefet tarzının sınırlarını çizmiştir. Ancak o sınırları kabul edenler onun içinde olabilirler. Ayrıca yararlanma olarak gördüğünüz bu durum, o alanın insanları için bir "etkinlik" biçimi olacaktır. Ve o insanlar düzenin kendilerine verdiği kimlikle mücadeleye girecek, kimliklerini pekiştirecek, dolayısıyla düzeni pekiştireceklerdir.

Çünkü düzen kimlikleriyle, sınıflamalarıyla, demokratik ve anti demokratik kurumlarıyla, oy hakkıyla, temsil yetkileriyle yaşar. Bu anlamda demokratik mücadele iktidarı etkileyebilme mücadelesidir o kadar.

Tabi ki demokrasiden "bir devlet biçimi" anlayan bir zihniyetin devrimciliği de ayrı bir konu (Bkz. KARA 5. sayı Doğrudan Demokrasi, Doğrudan Etkinlik). Marksizme göre, demokrasi mücadelesi = iktidar mücadelesidir. İktidarsız ya da devletsiz organize olan bir topluluk ya da yaşam düşünemez Marksistler. İktidarda yoğunlaşan güç de tek etkinlik biçimidir onlar için. Kendilerinden önceki yöneticiler olan atalarından onlara, insanların yönetilmesi gerektiği düşüncesi miras kalmıştır; ancak yönetile yönetile yönetilmemeyi öğrenecekleri. Devletsiz bir toplum kaos olarak canlanır kafalarında. Evet kendileri için bir kaostur. Çünkü içinde özgür kalmış yaratıcı enerjilerin çeşitliliğini taşır. Ve özgürlüğün ve doğrudan etkinliğin gücünü taşır. Ve hiç bir kalıplaştırılmış güç, onun etkinliğiyle kıyaslanamaz. Tabii bu hayata ancak verili sınırlar içinde bakabilen marksizm için anlaşılamaz bir şeydir. Öyle ki komünizmi anlatırken Lenin:

> "bu rejimin ilk evresinde, **burjuva** hukukunun sınırlı ufku korunur"

der. Hemen altında devam eder:

> "... komünist rejimde belirli bir zaman boyunca, yalnızca burjuva hukuk değil, burjuva devlet de sürer -ama burjuvazisiz burjuva devlet"... (2)

Görülüyor ki, "burjuva devlet" bile (ki, bu baskı, zorbalık, ücret sistemi, piyasa ekonomisi, yöneten/yönetilen, sömüren ve sömürülen demektir) halkın ya da meteliksizlerin doğrudan demokrasisinden daha tehlikesiz görünmektedir. Çünkü bu devlet yapısı Marksizmin baskı, zor, "ikna" ile yönetme anlayışına çok uygundur.

> "Kapitalizm yönetsel 'devlet' görevlerini basitleştirir; bu da tepeden buyurma yöntemlerinin yadsınmasını ve her şeyin toplumun tümü adına, 'işçilere, gözetimcilere, muhasebecilere' işveren bir proleterler (egemen sınıf) örgütüne bağlanmasını sağlar" (3)

İşte bu 'işveren bir proleterler örgütünün' bir KP ya da İşçi Partisi olduğunu hepimiz bilmekteyiz ve yine bilmekteyiz ki, "Bilimsel Sosyalizm" yalnızca bilimselliği kavrayanlar tarafından formüle edilip denetlenebilir, (marksizmin bilinç götürme teorisi). Bu durumda 'tepeden buyurma yöntemlerinin yadsınmasından' nasıl söz edilebilir. Yoksa devleti bütün işçiler birden mi yönetecek, bütün işçiler politikacı olursa politikacıları kim besleyecek. Hayır böyle olmamalı; komiteler temsilcilerini seçer, onlar da üst temsilcileri..., bu böyle hükümete kadar gider. Hükümet de idare eder. Bunun birçok kapitalist devletten farkı ne. Ya da bu seçimler veya "devrimin" öz örgütleri hâlâ duruyor mu sosyalist ülkelerde?

"... sürekli ordusu **olmayan,** halk düşmanı bir polisi **bulunmayan,** halkın üzerinde yer alan bürokrasisi **olmayan** bir devletin" gereğini savunuyorum" diyor Lenin (4)

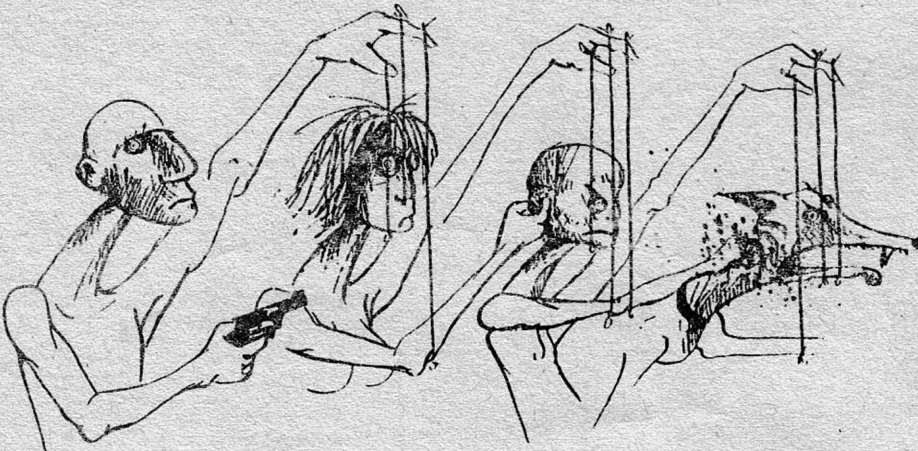
ve 'Devlet ve İhtilal'de sayfalarca bu devlete örnek olarak Marks'dan alıntılarla Paris Komününü veriyor. Ancak bu şanssız bir örnek. Paris Komünü öncelikle, ne halkın üzerinde ne de altında yer alan bir bürokrasiyi yaratabilecek 'idari aygıta' sahip değildi. Bir polis teşkilatı olmadığı gibi, süreksiz de olsa bir orduya sahip değildi. Bütün komünarlar silahlıydı (bu önemli bir farktır) ve herkes her konuda fikrini söyler, her toplantıya katılabilirdi. Kısacası o 'devlet olmayan devlet' falan değil bir komündü. Yine şanssız bir yan da komünarların çoğunun Mutualist'lerden (Proudhoncu) meydana gelmesiydi. İşte Marks, Engels ve Lenin'in devletlerini **halkın devleti** yapabilmek için söylediği bunca söze rağmen yaşamda bir türlü bu olmadı. Bütün Marksist iktidarların (SSCB, Çin ve Küba vb.) gizli polisleri, orduları, politik kadroları onlar iktidara geçmeden hazırdı bile. Bu **devletin istilasına** uğramaktır. Ama Marksizm zaten başka bir şey istememektedir. O, komünizmi; sınıfsız, devletsiz, 'genelleşmiş bolluk toplumunu' zaten tasarımında bir belirsizliğe, **kendi** etkinliğinin dışındaki bir zamana atmıştır. O iktidarı sırasında kendi gibi düşünen bireyler "yaratmayı" ve bu hayali gerçekleştirmeyi onlara bırakmayı uygun görmüştür.

"Ama biz sosyalizmi yürekten dileyerek inanıyoruz ki, sosyalizm evrimi içinde komünizme varacak ve sonuç olarak insanlara karşı zora başvurma zorunluluğu, bir insanın bir başka insana, nüfusun bir bölümünün nüfusun öteki bölümüne boyun eğme zorunluluğu, büsbütün ortadan kalkacaktır; çünkü insanlar, **zor ve boyun eğme olmaksızın,** toplum halinde yaşamanın yalın koşullarına uymaya **alışacaklardır.**" (5)

Ne diyebilirim, size dua etmekten başka bir şey kalmıyor, bir de ekonomik gelişmenin kaderine inanmaktan. Ancak şurası biraz karışık, üretici güçlerin bu insanlığın başına bela olan gelişkinliklerinde onları daha ne kadar geliştireceksiniz? Evet özel mülkiyeti kaldırıp, devlet mülkiyetini getireceksiniz de, bugünün dünya kapitalist sisteminin geldiği yerde özel mülkiyetten eski anlamıyla söz etmek ne kadar mümkündür, hele totaliter devletlerde. Bu arada üretim böylesi gelişirken, 'toplum büyük bir atelyeye dönüşürken' 'disiplin sağlamlaşırken', 'zorunluluklar alışkanlığa dönerken' (not: tırnak içindeki kavramlar Lenin'indir sorumlusu ben değilim) dolayısıyla otorite güçlenirken devlet nasıl **sönecek?**

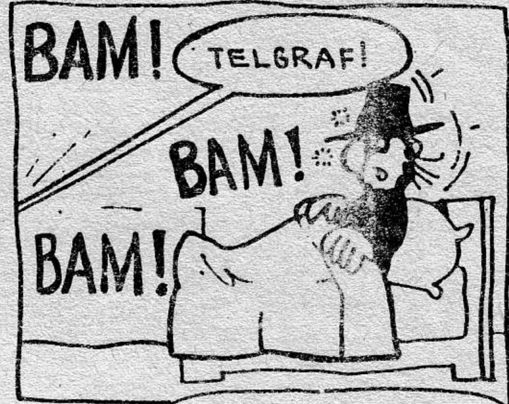
"..., komünizmin üst evresinin gerçekleşeceğini 'vaadetmek' hiçbir sosyalistin aklına gelmemiştir; büyük sosyalistler tarafından bu evrenin gerçekleşeceğinin önceden sezilmesine gelince, bu sezgi, bugünkünden farklı bir emek üretkenliği ve **bugünün,** Pomialovski'nin semiranistleri gibi, kamu servetini yok yere saçıp savurmaya ve olanaksızı istemeye" yetenekli ortalama insanın yok olmasını gerektirir" (6)

Olanaksızı istemek, bütün devrimlerin ve bütün yaratıcı atılımların temelini oluşturur. Eğer bugünün insanı Lenin'in dediği gibi genelde olanaksızı ister durumda olsaydı, eminim ki, dünyanın coğrafyası daha hareketli olurdu. Ve eğer 1917'de Rus insanı olanaksızı istemeseydi Bolşevikler iktidara gelme fırsatı bulamazlardı. Ama Lenin kendi iktidarında veriliyle yetinmeyen bir insan düşünemiyor. Onun için gerçekten korkutucu olur bu. Ve işte burada demokratik mücadelenin "yararları" görülüyor. Olanaklının ne olduğunu insanlara öğretmek ve onları yalnız bunu isteyebilir hale getirmek. Böyle bir durumda oluşacak insan tipini düşünebiliyor musunuz? Bütün **kurallara** sıkı sıkıya bağlı, istemleri bile **zorunluluklar** tarafından belirlenmiş. Bu durumda hiçbir yaratıcı çabaya yer yoktur, herkes 'zorunluluğun bilincine varmıştır'. Hangi zorunluluğun? Tabii ki statükonun zorunluluğunun. Oysa insanoğlu veriliyle yetinmeyip, olanaksızı istediği her durumda doğrudan etkinliğini hayata geçirmiştir. Ve bu durumlarda statüko ona demokratik haklar vermeyi her zaman tercih etmiştir. Çünkü demokratik mücadele asla doğrudan etkinliğin yaptırım gücüne sahip değildir. ■

Alıntılar

1) Lenin / Marksizmin bir Karikatürü s.25
2) Lenin Devlet ve İhtilal s.130
3) Lenin Devlet ve İhtilal s.67
4) Lenin Nisan Tezleri s.30
5) Lenin Devlet ve İhtilal s.109-,110
6) Lenin Devlet ve İhtilal s.128

BAM!
TELGRAF!
BAM!
BAM!

POLIS!

ARAMA!

İZNİNİZ VAR MI?
YENİ YASAYA GÖRE İZİNSİZ ARAMA YAPILABİLİR!

PEKİ, AVUKAT?
YENİ YASAYA GÖRE AVUKATSIZ ARAMA YAPILABİLİR!

EV SAHİBİ OLMADAN DA ARAMA YAPILABİLİR Mİ?
KESİNLİKLE!

O ZAMAN SİZ DEVAM EDİN! BEN BİRAZDAN GELİRİM!
GIRRR...

ZEMİN'İN BOLŞEVİZM TARTIŞMASINA HARİÇTEN BİR GAZEL

Suat ALACA

Zemin dergisinin 3. sayısında Bülent Somay'ın "Bolşevizm + Demokrasi = Sosyalizm?" başlıklı yazısı ile başlattığı Ekim 1917 ve Rus devrimi bağlamında ele alınan Bolşevizm tartışması yine Zemin'in 5. sayısında çeşitli eleştirilere hedef oldu. Ben özellikle bu eleştirilerden Orhan Dilber'in "Bolşevizm Onun Devrimci Eleştirisi Sosyalist Demokrasi" başlığı taşıyan yazısına değinmek istiyorum. Konumumun, tartışmada varolmaya başlayan iki siperden biri olmadığını, Bülent Somay'ın yazısında özellikle "ilerleme", "aşamalar", "proleteryanın devrimciliği", "devrimin koşulları" vb. gibi kavramlara katılmadığımı ve bu kavramların birçoğunun yazarın içinde bulunduğu gelenekle eksik hesaplaşmasının ürünü olduğunu düşündüğümü belirtmek isterim.

Ama Orhan Dilber ve onun savunduğu gelenek, mazaallah bütün bunları unutturuveriyor. O. Dilber'in yazısında, kraldan çok kralcılık, öyle bir kendine haksız güven var ki, bu masallar ancak savunulan sözde geleneği hiçbir yönüyle tanımayanlara yutturulabilir ve o zamanda ancak "eski değerlerin bir kısmını" korumaktan kaynaklanan bir rehavet verir insana. Şüphesiz O. Dilber'in savunduğu sözde gelenek aklı evvel "peygam - berlerin" yapmaya çalıştığı gibi bir dergi makalesinde kapsamlı bir şekilde ele alınamayacak kadar kabarık, çelişki ve malzeme üretmiştir, ben bunu yapmaya çalışmayacağım, sadece O.Dilber'in yazısıyla sınırlı tutacağım kendimi. Ama O.Dilber'e de aynı şeyi öneririm, O.Dilber Marksizm'den daha eski ve geniş bir devrimci mücadele tecrübesine sahip liberter hareketi,

> "... 19. yüzyıl romantizminin damgasını taşıyan liberterlik, 68 sonrasının çiçek çocukları havasında ve 6 yıllık yenilgi sonrası yılgınlık ruh haliyle "kapkara" bir garabet oluveriyor" (I)

kolaycılığıyla mahkum etmeye kalkışmasın. Ayrıca O.Dilber unutmasın ki, kendi savunduğu gelenekte, Türkiye'de öyle 12 Eylül öncesinde tartışmalara konu olmuş falan değil. Bu "yılgınlık" yaftası "TSE damgası" gibi bir şey, eline geçiren öbürüne vuruyor. Liberter hareketin tarihi onun yılgınlık duygusu ile uzaktan yakından akraba olmadığını gösterecek kadar zengindir.

Gelelim O.Dilber'in yazısına. O.Dilber'in yazısını izleyeceğim ve sık sık alıntılar yapacağım için şimdiden okurlarımın sabrını ve hoşgörüsünü bekliyorum.

O.Dilber, 1917 Ekim'ine ve Bolşeviklere getirilen eleştirilere şöyle bir gönderme yaparak başlamış işe. İki kanattan Menşevikler, SR'ler, Pannekoek, Korsch, Mattick, Görter, R.Luxemburg sayılmış bu arada. Nedense Dilber geleneğinin bu konudaki "ayıpları" büyük olduğundan olsa gerek, silahlı eleştirileri geçiştirivermiş. Yazısında sürekli "resmi tarihe" gönderme yapıyor ama görüş ufku resmi tarihin Rus kökenli iki kutbundan daha geniş değil. Kronstadt 1921 ve Makhno olaylarını kendi cümlesiyle "tozlu kitap raflarının" arasına bırakıvermiş. Salt entellektüel kimliğiyle belirginlik kazanmış bir gelenek içinde en doğrusu bu herhalde. Ve bu olaylar yok, yok oluvermiş O.Dilber'de. Dilber herhalde bu olayları Mattick ya da başka birinin bir kitabından daha önemsiz buluyor. Oysa şöyle devam ediyor,

> "... ve henüz ellerindeki "kanı" temizlenmemiş sabık Stalinistlerin ve Stalin terörü altında sinmiş kimi pısırık sosyalistlerin..." (2)

evet, birçok sosyalist geleneğin ellerindeki kanı temizlemesi gerek ki, "sosyalizm" devrime yönelik bir mücadele dinamiği taşıyabilir hale gelsin, otoriter vurgularını otoriter özünü yitirmeye başlasın. Ama O.Dilber'in savunduğu geleneğin de buna ihtiyacı var. O gelenek iktidara gelmemiş bir gelenek değildir. O.Dilber'de bunu söylemiyor zaten ve iktidarda bulunduğu yıllarda icraatı kolay kolay hiçbir suyun yıkayamayacağı kanla yoğrulmuştur. Kronstadt'lıları "tavşan gibi" vurmakla tehdit eden hızlı silahşör, sözümona "Stalinist" rejimin kurucularından biridir.

Devam ediyor O.Dilber,

> "sosyalistlerin **olmayan** radikallerle birleşmesini temenni eden... (3)

Bu alıntıya göre "radikaller" yok. Avrupa'nın her yerindeki yüzlerce "otonom", dünyanın hemen her yerindeki liberter hareket de yok. Ve yazarın savunduğu gelenek var. İran'da devrim sonrasında "Allahuekber" nidasıyla kitlelerin karşısına çıkan (bir grup bu sloganı savunmuş ve kullanmıştı, hatırlatırız), Nikaragua'da birbirlerini Nikaragua devletine ihbar eden o "şanlı" gelenek var.

Yazar devam ediyor, yukarıdaki satırlarda bir kaç kere "somut" sözcüğünü tekrarlamıştı, bu zemin hazırlamak içinmiş. Somay'ın görüşünü eleştiriyor,

"Çünkü bakışı tümüyle **ahlak-çı** eskimiş bir romantizm kokuyor." (4)

ve

"Oysa ezilen-sömürülen geniş yığınların... acil somut ertelenemez sorunları var ve **ahlaki değerler değil** somut çözümler arıyorlar". (5)

Kurtarıcı prens sahneye çıktı. Yazardan ahlaki değerlerin "somut" olmadığını (biraz pozitivizim), ertelenebilir olduklarını vb.lerini öğreniyoruz. Kitleler somut çözümler arıyormuş, bunları da herhalde geçiş programı sağlayacak. Somut çözümler ekmek, konut, peynir, giysi olsa gerek. Ahlaki değerler ise eninde sonunda "soyut". Ahlaki değerleri sorun edip "yeni ahlak" ya da "yeni bir insan tasarımı" yani insanın kendi kendisini yeniden tasarlayışı sorunu kitlelere cevap veremez yazara göre. Tabi ya "yeni insan"ın yenecek tarafı yok. O.Dilber kendi fildişi kulesinden insanlarda "yenir mi bu?" mantığının hakimiyeti konusunda fetva veriyor. Yazara göre ahlak ve ahlakçılık hoş, ama aynı derecede boş şeyler. Yazar acaba buradan kalkıp Humeyni'ci partinin ciddiye alınabilecek hiçbir ekonomik ya da "somut" (yazar burada eleştirilerden korunabilmek için bu muğlak kavramı kullanmış) programı olmadan devrimin önderliğini nasıl olup da ele geçirdiğini anlatırsa memnun olurum. Yazar geleneğinin bütün yaptıklarını "üstelik... radikalleşmeden" (6) yapmasıyla övünüyor. Ahlak'a ve "somut"luğa böyle bakan bir yazarın radikalleşmekten korkmasına hiç gerek yok. Çünkü yazar ancak yeni bir insan öz-tasarımıyla hayatiyet bulabilecek bir toplumsal devrim kavramından hiçbir şey anlamıyor. Yazara göre yeni insan mülkiyeti el değiştirmiş "işçi" bazen "babam ve ustam"da böyle demiyor mu? (İktidardaki şanlı yıllarında):

"Şunu hep hatırlayacağız: Hayatın temeli çalışmaktır. Şu anda yaşadığımız ne kadar yoksul, ulaşım düzenimiz ne kadar bozuk, yiyecek durumumuz ne kadar kötü; hastalık ve pislik ne kadar güçlü ise, işimizin ölçütü de o kadar azim ve bilinçliliktir. Savsaklayıcı ve bilinçsiz işçi şimdi sosyalist toplumun en gaddar düşmanıdır, yeteneklerimizi toprağa gömenlerin aylak maşalarıdır. İşine vaktinde gelmeyenler, atölyede sebepsiz yere vakit kaybına sebep oluyor, kendilerini **atölye dışı** işlere kaptırıyor ya da açıkça kendi kendilerine izin veriyorlar demektir. **Sosyalist Rusya**'nın düşmanıdırlar, geleceğini hançerliyorlar demektir" (7) (29 Nisan 1920)

Aman Allahım değil mi? ve bu adam, ve onun oluşturduğu gelenek karşımıza "sosyalist demokrasi"ci, "özgürlükçü" yeni urbalarla çıkarılıyor. Troçki Stalin'i devirseydi belki de birkaç sene sonra ünlü "sürekli devrim"ini unutacak, "Tek Ülkede Sosyalizm"i savunmaya başlayacaktı. İktidar insanı değiştirir. Bu böyleyse, iktidardan düşmek de böyledir. Yukarıdaki cümlelerin sahibi sonradan "ihanete uğrayan devrim"de Stakhanovizm uygulamalarını eleştirmiş, Kızılordu kurucusu olarak, asker kaçaklarını kurşuna dizdiren bir komutan olarak yine aynı kitapta,

"Parti programı, hazır ordunun yerini silahlı halkın almasını talep etmektedir" (8)

diyebilmiştir. "Somut"luklar peşinde koşarak yapılan "ahlak" ve "ahlakçılık" eleştirileri insanları nereden nereye sürüklüyor. Dilber devam ediyor:

"Çünkü **birincisi**, bir tarihin-Stalin tarafından yazılan- yeniden yazılması **gerektiğine** inanıyorum" (9)

ve mütevazilik ediyor. Bütün yazısından anlıyoruz ki buna gerek yok. Çünkü böyle bir tarih var. Varoluş temeli böyle bir tarih olan gelenek -bir Stalin paranoyası içinde- mesaisinin büyük kısmını böyle bir tarih yazarak geçirmiş. Peki bu tarih neleri ifşa ediyor.

"Stalinizm... uluslararası işçi hareketinin uzun yıllara uzanan bir süre içinde maruz kaldığı bir dizi **ihanetle** ilgilidir; bu **ihanetlerden**, onların teorik kılıflarından veya teorik ifadelerinden oluşmaktadır." (10)

İşte geleneğin "tarih anlayışı" (mı?) (belki de Dilber'in sadece kendisine özgü görüşüdür) ihanetler, ihanetler. Bol KGB'li, GPU'lu bir sos. Üstelik ahlak ve ahlakçılık kavramlarını küçümseyici bir tonlamayla kullanan yazarın "ihanet" gibi bir kavramı bu kadar rahat kullanabilmesi garip değil mi? Yazar diyor ki;

"Eğer Stalin'in amaçladığı şey olsaydı, Ekim geleneğini sürdürenleri, yasaklanmış bir hafızanın bu emanetçilerini, yok etmeyi başarsa tarihi kendi yazdığı safsatalara indirgeyebilseydi, herşeyi bir kenara bırakıp -Yeni bir Amerika'yı keşfe çıkmaktan başka çare kalmayacaktı". (11)

yine bir yoksama. Makhno ve Kronstadt hareketlerinin uğradığı katliamlardan kurtulanlar, Moskova'daki anarşist katliamından kurtulanlar senelerdir kaçtıkları ülkelerde yazıyor ve anlatıyorlardı. Oysa Troçki sadece Stalin iktidarını hedeflemiştir. Öyle bir tavır almıştır ki bu "Rus devleti"ne yönelik, onu zayıflatmaya yönelik her tür çalışmayı baltalamış, bir gün güzel Rusya'sında iktidara dönebileceği hayalini bir an bile elden bırakmayarak 1939 Nazi-Sovyet Paktı konusunda bile sessiz kalmıştır. Troçki "Enrage" (*)leri yok etmek için Robespierre ile ittifaka giden Herbert'ten fazla bir politik kişiliğe sahip değildir, yalnız ondan daha parlaktır. Dilber devam ediyor;

> "Stalinist bürokratik karşıdevrime direnenlerin, bir avuç sol muhalif olduğu yalandır... 1917'deki **Bolşevik önderlerin** tamamına yakını tasfiye edilmiştir". (12)

Vurgulama çok ilginç. İnsanın vah vah! diyesi geliyor. Peki Şubat 1917 devriminin en önemli güçlerini oluşturanlar, Sol SR'lar, Anarşistler, Enternasyonal Menşevikler, Kronstadt denizcileri "tasfiye" edilirken bu "bolşevik önderler" neredeydiler? Dilber, Troçki ve arkadaşlarının, sonradan bolşevik iktidara getirdikleri eleştirilerin büyük bir kısmına sahip çıktığı bu gruplar, partiler ve sendikaları yine el çabukluğu-marifetiyle yok sayıyor. Rus devrim tarihi, Dilber için iki-üç kesimden Bolşeviklerin tarihi. Bunun adı da "resmi-olmayan" tarih.

Bolşevik darbesine, bolşeviklerin ve marksizmin devrim anlayışına köklü bir eleştiri için O.Dilber'in daha da geriye beğenmediği "radikallere" bakması gerek. Dilber, böylesi bir devrim anlayışı ile "Stalinizm"iyle de başa çıkamaz ve ancak "Bolşevik olmayan bir bolşevik" olabilir ve bir "garabet" örneği verir. Bolşevizm, önüne arkasına getirilecek "artı" ya da "eksi"lerle kurtarılabilecek bir "Asiye" değildir. Eğer amcam da bu kadar koşulu yerine getirirse rahatlıkla halam olabilir.

> "... devletçi sosyalistlikten esinlenip, kaderini -geçici sıfatıyla da olsa- bu yola bağlayan bir devrim "kaybolmuş" demektir. Yanlış bir yola, gittikçe daha dikleşen bir yokuşa sapmıştır çünkü. Her siyasi iktidar, sahiplerine ayrıcalıklı bir konum sağlar. Devrime sahip çıkıp onun yönetimini ele alınca, iktidarın ayakta durabilmek, hükmedebilmek, hükümet edebilmek için, her otorite gibi bürokrat bir örgüt yaratması zorunludur. Böylelikle yöneticiler, memurlar, asker ve polisler ve iktidardaki parti üyelerinden meydana gelmiş yeni bir türden aristokrasi yaratmış olur. Her iktidar toplumsal etkinliğin yönetimini az çok elinde tutmak ister, her iktidarın varlığı, halk yığınlarını uyuşukluğa, hareket yeteneğini yitirmeye iter." (13) ■

(*) Enrageler: Fransız Devriminde radikal sokak hareketi sözcük anlamı "kudurmuşlar" olan bu hareket, otoritenin yok edilmesini ve yeni bir otorite kurulmamasını istiyordu.

Dipnotlar

1) Zemin S.5 , sayfa 65
2) Zemin, a.g.y. sayfa 64
3) Zemin, a.g.y. sayfa 65
4) Zemin, a.g.y. sayfa 65
5) Zemin, a.g.y. sayfa 64
6) Zemin a.g.y. sayfa 65
7) Sosyalizmin Güncel Meseleleri L.Troçki Suda Yayınları s.337
8) İhanete Uğrayan Devrim L.Troçki Köz Yayınları s.47
9) Zemin a.g.y. sayfa 66
10) Zemin a.g.y. sayfa 67
11) Zemin a.g.y. sayfa 67
12) Zemin, a.g.y. sayfa 66
13) "State And Anarchy" Mikhail Bakunin

6 MART 1921'de Sovyet Cumhuriyeti Askeri Devrim Konseyi Başkanı TROÇKİ, radyodan Kronstadt'lılara şöyle sesleniyordu:

"İşçilerin ve köylülerin hükümeti sarsılan otoriteyi tesis etmeye ve onları Sovyet Cumhuriyeti'nin yönetimi altına almaya karar vermiştir. Bu yüzden **Sosyalist Anavatana** başkaldırmaya cüret edenlerin silahlarını derhal bırakmaların emrediyorum. Karşı koyanlar silahsızlandırılacak ve Sovyetlerin komutası altına alınacaktır. Tutuklu komiser ve hükümet temsilcileri derhal serbest bırakılmalıdır. Yalnızca koşulsuz teslim olanlar, Sovyet Cumhuriyeti'nin affına sığınabilirler. Şu anda asilerin silah zoruyla bastırılması için her türlü hazırlığın yapılmasını emretmiş bulunmaktayım. Sivil halkın başına gelebilecek, her türlü felaketin tek sorumlusu beyaz muhafız asileridir."

ÜTOPİZM VE FÜTÜRİZM

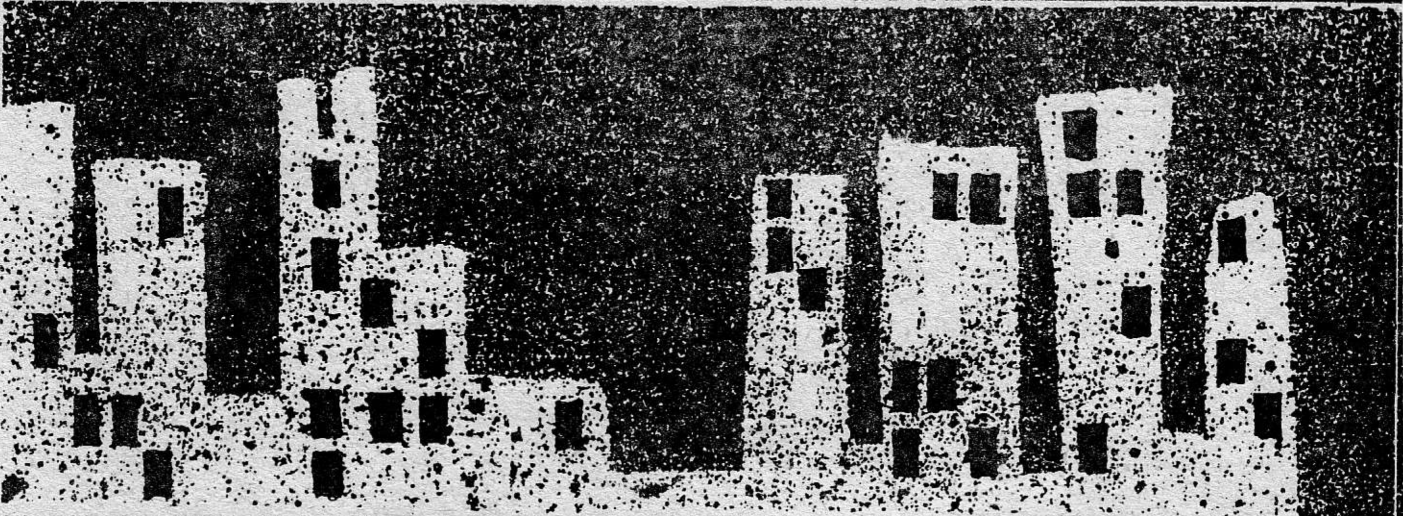

Murray BOOKCHIN
Çeviren: Nesrin ÇELEN

Geleceğin, güncel sosyal barbarlık tarafından yaratılmış felç edici sınırlamalar üzerine değil, insanlığın zengin potansiyellerinden kalkarak oluşturmak; insanda geriletici, bayağı, durgun ögeleri değil, yeni canlı ve su yüzüne çıkan ögeleri aramak; var olan alanlarda değil, var olması **gereken** alanlarda çalışmak-tüm bu alternatifler, toplum (monde) üzerine düşünmenin tamamen antagonist iki biçimini ortaya çıkarmaktadır. Merkezin muzaffer ve kapsayıcı gibi göründüğü zaman bile, gerçekliğin (reálite) ve düşüncenin (penseé) evrimsel bir süreci olarak kavranılmış olan hakikat (vérité), her zaman deneyin ve pratiğin dışında belirir. Azınlıkta bulunmak, bir ideal veya görüşün kofluğunun kesin bir kanıtı değildir; bu daha çok, insanî ve sosyal potansiyelin açığa çıkarılmasına giden yolda bir güvencedir. Ne var ki, çabuk ulaşılan başarı ve popülaritenin hakikatin (vérité) kanıtları olduğu mitinden daha aldatıcı bir şey yoktur. Bir ideale kitlesel katılım anlamında başarı ve popülarite, bireyde ve toplumda vücut bulan insanî ve sosyal potansiyelin unutulmaz izler bırakan gerçek değişimleri oluşturması gibi koşulların gelişmesi, olgunlaşması ve titizlikle irdelenmesiyle bağlantılıdır.

Geleceği (futur), toplumdaki sosyal sınırlamalardan yola çıkarak, durgunluk, bayağılık ve gericilik üzerine kurmak, "geleceği" (avenir), bugünün basit bir genelleştirilmesi (extrapolation) olarak, nicel değişikliklere uğratılmış (gelişme ya da çökme ile) bir bugün olarak görmek demektir. Alvin Toffler'inki gibi vülger fütürizm anlayışları, bir "şok" sorunu ortaya attılar; Paul Ehrlich görüşlerini demografik felaket üstünde yoğunlaştırdı; Marshall MacLuhan medya sorununu; Herman Kahn ve Anthony Weiner teknokratik senaryolar konusunu; Buckminster Fuller mekanik bir projeyi; Garrett Hardin ekofaşist ahlâk anlayışlarını ele aldılar. Bu fütüristlerin "görüşlerinde" veya "hayallerinde" dile getirdikleri istemler ne olursa olsun, senaryolar kaçınılmaz bir gerçeği ortaya koymaktadır: statükonun temellerine meydan okuyan bir tavır göstermediler. Hemen hemen bütün fütürist "senaryolar" ve "görüşler"'deki ortak nokta -uzayda, okyanusun dibinde veya toprağın altında- bugünün geliştirilmesi olgusudur. Gerçekte, statükoya meydan okunacağına, statükoya hizmet edildi, hem de "minyatürizasyon" ve "desantralizasyon"u savunmakla övünen fütüristler tarafından, Varolan politikanın, ekonominin, mülkiyetin, değerler sisteminin, bugünkü şehirlerin, kitle iletişim araçlarının, bürokrasinin, çok uluslu şirketlerin, pazar yapısının, parasal ilişkilerin ve hatta askeri makineleşmenin, bütün bunların şu ya da bu biçimde **var olmaya devam edeceği** önceden varsayılmıştır. Fütüristler uzlaşmacı önvarsayımlarını pek az sıklıkla gözden geçiriyorlar. Arkaik toplumlara özgü geleneklerde olduğu gibi, baskın toplumun özellikleri açıklıkla üstlenilmemiştir, fakat bunlar fütürist düşünceye öyle derinlemesine girmiştir ki, hiyerarşik, otoriter ve babadan kalma yapının farkına varamamaktadırlar. Bu yapılar **aynen kalarak** geleceğe (futur) kadar uzanır; durum böyle olunca gelecek (avenir), ütopik bir vokabülerin özel sözlüğü ile bugünün büyük çaplı (ya da küçük) bir düzenlenmesine dönüşür. Kubrick'in saygıdeğer filmi "2001"de, militer kadroların, bilimsel saçmalıkların, soğuk savaş ortamının, hatta baştan savma besin depolarının ve dönemin ince, uzun hosteslerinin sergilendiğini belirtmek ilginç olacaktır. Filmin sonuna doğru ortaya çıkan "ışık gösterisi" ve otuzlu yılların dans pistleri, Kubrick'in altmışlı yılların karşı kültürüne (bu dönemden sonra gülünç hale gelmiş olan kültür) verdiği temel bir tavizdir.

Gerçekte fütürizm, ekolojinin altüst edici mantığından ayrıldığı ölçüde çevreciliğin aldatıcı "ütopizmi"dir. "Saplantılarını" yansıttığı toplum şizoid ve tutarsız olduğu için fütürizm de şizoid ve tutarsız olabilir. Buckminster Fuller, insanı "öz-dengeli bir varlık, iskeleti 28 eklemden oluşan bir ikiayaklı, akümülatörlerin içindeki ambarlarla birlikte, özel enerji kaynaklarının tamamlayıcı parçası olan elektrokimyasal bir indirgeme fabrikası" olarak, insanın sinirsel sistemini -eğer iyi yönetilirse, 70 yıl boyunca hiçbir bakım gerektirmeksizin çalışan evrensel olarak dağılmış telefonik sistem" olarak ve insan düşüncesini "kaydedici teleskopik ve mikroskopik telemetrelerin, bir spektroskopun v.s.'nin bulunduğu küçük bir kule" olarak tanımlayabiliyorsa ve onun gözü kamaşmış kuyrukçuları onu yine de bir "ekolojist" bir "dünya vatandaşı" (hangisi? diye sorulabilir kuşkusuz) ve "ileri görüşlü bir ütopist" olarak tanımlayabiliyorlarsa, bunun nedeni şaşkınlık yaratmak değildir. Fuller'in ekolojisiyle, La Mettrie'nin insanı makine olarak ele alması arasında bir paralellik kurulmasının ne derecede mümkün olduğunu incelemek anlamsız olacaktır. Önemli olan, Fuller'in taraftarlarının, onun analitik ve mekanik görüşünü ve organik ekolojik bir duyarlılığa oturttuğu ciddi meydan okuyuşu kavramayı bile çoğu zaman başaramamalarıdır. Kısacası tehlike işareti veren ne Fuller'in şizofrenisi, ne de kuyrukçularının onun mekanist kaygılarını ekoloji ile karıştırmalarıdır,

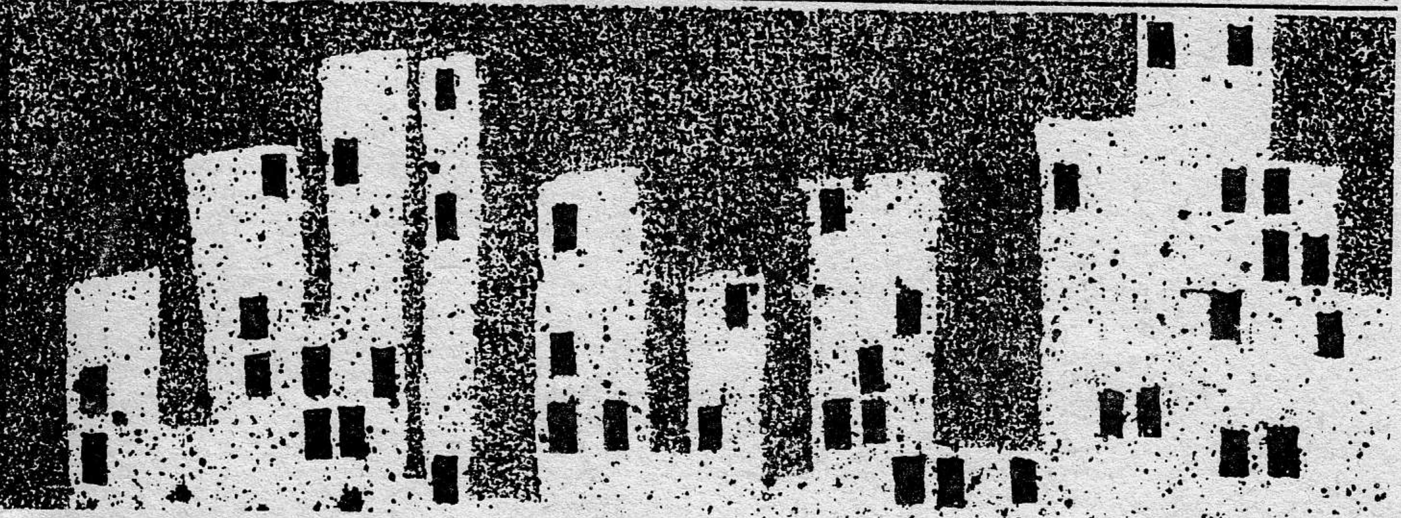
fakat daha temelde, bugünkü toplumu süzgecinden geçiren bir şizofreni ve çelişkiler ağıdır. Eğer genel bir felsefe, en azından ilişkilerin bütünlüğünü ve tutarlılığını savunuyorsa, varolan toplumun tarihin en parçalanmış toplumu olduğunu unutmaması gerekir.

Amacın yerine araçları, hakikatin (vérité) yerine tutarlılığı, erdemin yerine tekniği, insan refahı yerine verimliliği koyan bir toplum, ne olursa olsun varlığını korumaktan başka bir amacı olmayan bir toplumdur. "Varlığını" sürdürmek için (anlamlı ya da değil, yaratıcı ya da değil, tatmin edici ya da değil, insan aklının potansiyelini açığa çıkarabilen ya da çıkaramayan bir varoluş) durumu kabul etmek, kendi sonunu hazırlamak demektir. Bugünkü toplumun tavrına rehberlik eden tek prensip ya da tek hedef varlığını korumak olduğu ölçüde, nasıl olursa olsun, bu hedefe ulaşmayı sağlayacak bütün araçlar toplumsal olarak kabul görmektedir. Bu durumda güneş enerjisi nükleer enerjiyle, "uygun" teknoloji yüksek teknolojiyle, "iradi yalınlık" yarı orkestralaştırılmış bolluk ile, desantralizasyon merkeziyetçilik ile, "büyümenin sınırları" sınırsız birikim ile, isteyerek kurulan komünoteler çok uluslu şirketlerle, keyifçilik sertlikle ve karşılıklı yardımlaşma rekabet ile bir arada varolabilmektedir.

Fakat bu varlığını sürdürme hedefinin altında, basit bir varoluş biçimi yoktur. Bugünkü toplumun oldukça iyi belirlenmiş bir karakteri vardır. Bu, ekonomik iktidarı, elitlerden oluşan bir yapının ellerinde yoğunlaştıran bir mülkiyet toplumudur. Bu, şiddet araçlarını profesyonel askerlerin elinde yoğunlaştıran militarist bir toplumdur. Bu, politik iktidarı, merkezi devlet kurumlarında yoğunlaştıran bürokratik bir toplumdur. Ve bu, bir beyaz azınlığa, dünya çapında düşünürsek, büyük bir renkli halklar çoğunluğu üstünde egemen bir konum sağlayan ırkçı bir toplumdur. Genel olarak, baskın toplum, ekonomi, politika, cinsel ilişkiler ve insanlığın etnik mirası üstüne dayanaksız varsayımlar getirmektedir, bu ön varsayımlar bilinç düzeyinde ihtiyatla saklı tutulmaktadır. Böylelikle varlığını sürdürme ve kabullenme kaygısı, her zaman eleştirel incelemeye açık olmak zorunda olan belirli kurumlar, değerler, yargılar ve gelenekler tarafından yönlendiriliyor. Varlığını sürdürme ve kabullenme kaygısı, bir "tolerans" ve "birarada yaşama" retoriği yardımıyla bir kamuflaj tekniği geliştirerek ön varsayımları gizlemektedir. Toplum, onun eleştirisini ve yıkıcı mantığını taşımayan herhangi bir görüş ya da herhangi bir şeyle "birarada yaşayabilecektir". "Oyunu" içten gelen bir gülümseme ile "oynamak", en dayanılmaz karşıtlıkları kibarca kaynaştırmak, bir dünyalı "duyarlılığıyla", çeşitli düşünce ve sosyal bileşimlerdeki en küçük ortak paydayı yeniden aramak, "karşılıklı anlaşma" ve "birlik" yoluna başvurarak mantığa ve tutarlılığa meydan okumak; bütün bunlar, "birarada yaşama"yı, kabullenmenin, varlığını sürdürmenin, bunların ötesinde statükonun üstünlüğünün ve egemenliğinin gerçekleştirilmesinin en mükemmel aracı yapmıştır.

Fütürizm ve yine bu alanda çevrecilik ve marksizm, toplumun kurumlarının, değerlerinin ve yargılarının derinlemesine ve esaslı bir incelemesini yapmamıştır. Fütürizm, bugünün geleceğe basit bir projeksiyonundan fazla bir şey yapsa da, bugünün yerine, nitel olarak yeni bir toplumun radikal bir biçimde geçirilmesine yönelik alternatifler getirmekten öteye gidememektedir. Le Corbusier ve geleneksel izleyicisi Frank Lloyd Wright, kenti bir "makina" olarak tanımlıyorlarsa, kentin aşırı büyüklüğü ve merkezileşmişliği konusundaki anlaşmazlıkları anlamını yitiriyor. Paylaştıkları anlayış -şöyle ki insan birlikleri mekanist terimlerle betimlenebilir- anlaşmazlıklarının gerçek anlamını yok ediyor. Fuller dünyayı bir "uzay gemisi" olarak tanımladığında, ekolojik bir duyarlılığa hitap etme kaygısında olduğu savları anlamını yitiriyor ve Fuller'in görüşü kaba bir ekoloji taklidi olarak kalıyor. MacLuhan medyalara bir "köy" yaratma kapasitesi verme noktasına kadar gelirken, ifadedeki çelişkili yapı, onun "ütopizmini" bir ütopya hayaletine dönüştürmektedir. Bu topluma kurumların, değerlerin ve ilişkilerin doğurmadığı üçüncü bir göz ile bakmadıkça, ideolojik ve ahlaksal açıdan, doğal düşünce sistemimize, bilinçsiz bir şekilde verilmiş olan ve aynı şekilde solunan ön varsayımların tuzağına düşeriz.

Bugünkü toplumun bütün önvarsayımlarını sorgulayan yeni bir toplum görüşü olarak kavranan ütopik düşüncenin gücü, radikal olarak yeni değerler ve biçimler uyarınca geleceği görme kapasitesindedir. "Yeni"den yalnızca "değişiklik"i anlıyorum, değişiklik tamamen nicel, devinimsiz ve fiziksel olabilir. "Yeni" kelimesini "hareket" ve "yer değiştirme" terimlerinden ziyade gelişme ve süreç anlamında kullanıyorum. Hareket ve yer değiştirme ifadeleri, niteliksel bir değişmenin tersine, lojistik görüngüler, konum ve nicelik değişmeleridir. Böylece "ütopya" kelimesinin kapsamı içine yalnızca kişiselliğin, duygusallığın, cinselliğin, sosyal idarenin, tekniklerin, insan ilişkilerinin ve insanın doğayla ilişkilerinin yeniden üretimini başlatan derin süreçlerin sonucu ola-

rak doğan bir geleceğin tutarlı ve açık devrimci görüntülerini yerleştiriyorum. Bugünü geleceğe dönüştüren zaman süresi yalnızca niceliksel değildir, bu, biçimde ve nitelikte gelişmeyi içeren bir değişmedir.

Ütopik düşünce kendi tarihine sahiptir; yeni bir toplum biçimi önerirlerken, ütopyalar tarihsel olarak saptanmış görüntülerin derin izlerini taşır. More'un ütopyası köleliğe, Andrea'nınki çağının manastırlarına müsamaha ile yaklaşır. Mably ve Morelly "doğa" yasalarını Isparta üstüne oturtmuşlardır. Ve Rabelais'nin Thélème Manastırı, yaşamı kısmen Versailles sarayından çıkarmıştır, bütün bunlar açıktır. Ütopyalar, kabine topluluklarının, Atina sitesinin, modern "ilkel" komünotelerin veya Bacon'un durumunda olduğu gibi laboratuarın, Sade'nin durumunda gelin odasının ve çağdaş sinemada bütün bir haftanın yöneldiği "cumartesi akşamı" diskoteğinin uzak anılarının izlerini taşımaktadır. Doğru ya da yanlış olsunlar, bunların ütopyalarını esas olarak ayıran nokta ne dereceye kadar liberter olduklarıdır. Bu açıdan, Platon'dan, Campanella'dan, Andrea'dan, Bacon'dan, Defoe'den, aydınlanma çağı "komünistlerinden", Mably ve Morelly'den ve daha sonra Saint Simon, Cabet ve Bellamy'den bahsetmeden, "ütopya" kelimesini ortaya atan Thomas More bile ütopist olarak adlandırılamaz.

Buna karşın, liberter karakter, Düşler Ülkesi, İngiliz Devriminin Diggers'leri tarafından ileri sürülen gelecek (futur) düşleri, Rabelais'nin Thélème Manastırı, Morris'in Ortaçağbenzeri komünü ve Charles Fourier'nin Emekçiler Ortaklığı gibi halk ütopyalarının özünde vardır. Bu düşlerde dikkatimizi çeken nokta, "uygarlığın" (bu kelimeyi Fourier'nin verdiği anlamda kullanırsak) belirtilmemiş önvarsayımlarına karşı **bilinçsiz** kendilerine özgü karşı-koyuşlar ortaya koymalarıdır.

Mülkiyet istemlerini kabul ediyor gibi göründükleri noktada bile (Rabelais ve Fourier), mülkiyetin özgürlük üstündeki otoritesini içkin bir tarzda yadsımışlardır. "İstediğinizi yapın", Rabelais'nin Thélème Manastırının bu açık özdeyişi ve Fourier'nin Emekçiler Ortaklığının bu üstü kapalı sloganı, mülkiyetin otoritesini reddederek mülkiyetin iktidarını da yıkıyor. Bugünkü toplumun bu gizli önvarsayımlarına karşı, bu ütopistler, aşağıda inceleyeceğimiz kendi gizli önvarsayımlarını ileri sürdüler. Dolayısıyla, ütopik düşünceyi **maddileştirme,** özgül bir karakter verme ve zamanla, açıklayıcı nitelikler kazandırma ihtiyacı doğdu. Daha açık biçimde söylemek gerekirse, **bugünün** bir biçiminin karşısına **bugünün** bir başka biçimi çıkarıldı. Olayı karikatürize edersek, ütopik düşüncenin (en azından geçmiştekinin) teorik güçsüzlüğü, **varoluş nedeni,** akıl ve davranış üstündeki etkisi konusundadır. Rousseau **Emile**'de ve Sade **Gelin Odasında Felsefe**'de bu gücün öneminin farkına varmışlardır. İdeallerin canlı örneği olan insan varlıkları, gerçekliklerini ve inandırıcılıklarını kaybetmeden bizimle birlikte davranmaktadırlar. Kendilerine özgü insani nitelikleri (burada özellikle Rabelais'nin **Gargantua** ve **Pantagruel**'i, Diderot'nun **Jacques le fataliste**'i, Bougainville"in diyaloğu ve Claude Tillier'nin **Mon Oncle Benjamin**'i düşünülmüştür) bizim kendi insanlığımızı yaşamın bütünlüğü ve kişisellik çemberi içine sokmaktadır.

"İstediğinizi yapın" özdeyişinin sınırsız alanı, Atina halk meclisi, 1760 İngiltere'sinin komünal meclisleri ve 1793 Paris devrimci kesimleri tarafından uygulanan doğrudan demokrasi de dahil olmak üzere, en geniş demokrasi anlayışlarını aşan bir doğrudan özgürlük ifadesidir. Sonuç olarak bu ütopistler, geleneklerin, alışkanlıkların ve kurumların iktidarına karşı **kişinin** istemlerini (yalnızca soyut olan tasarlanan bir "birey"in değil) savunmuşlardır.

Otuzlu yılların İspanyol liberterleri "Halka değil, kurumlara ölüm!" diye bağırırlarken, Rabelais ve Fourier'nin kişiye bu bakışına, çağımızın herhangi bir sol hareketinden daha fazla yaklaşıyorlardı. Rabelais ve Fourier'de bir derebeylik havası taşıyan kurumlar yıkılmıyordu, fakat kurumları, insanın yaratıcılığını ve teklik niteliğini azaltmak için değil, kişiselliği güçlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla kullanmak gerektiğini düşünüyorlardı. Sitenin çökme aşamasında da açıkça saptanan, birey ve toplum arasındaki gerilim, basitçe giderilmişti.

Bu gerilimin ortadan kaldırılması liberter ütopyaların en önemli niteliğidir. Esas olarak bu, kendiliğinden ifade bulan özgürlük istemlerine önem vermekle gerçekleştirildi. Teknik bir rasyonalizasyon, propaganda, mutluluk, birlik, kitlelerin hareketlileştirilmesi-otoriter ütopistlerin, birçok çağdaş fütüristle olduğu gibi, otoriter sosyalistlerle de paylaştıkları dayanaklar -yerine cinsel özgürlük. Tarihsel olarak "mutluluk" isteminin yerini, daha özgürleştirici olan haz istemi almıştır. Cinsellik, çeşitlilik ve bütün zincirlerinden kurtulmuş bir yaratım istemleri, bireysel eğilimlerin ve kişiliğin tam olarak tanınması, verimlilik, koordinasyon, iş ve tekniklere hizmet eder gibi görünen hedeflere dönüşürler. Platon'dan Freud'a kadar bütün büyük sosyal teorisyenler tarafından birbirine karşıt olarak konu-

lan yaşamın başlıca iki bölümü özgürlük ve zorunluluk "alanları" böylelikle bütünleşirler.

Geçmişin ütopist liberterlerinin gelecek için, bugün kabul edilebilir gibi görünen "ayrıntılı tasarımlar" sunmadıklarını belirtmeye pek de gerek yok.

Her durumda, "ayrıntılı tasarımlar", yenilerin önvarsayımlarını eskilerinkiyle karşı karşıya bırakan bir somutluğun yansıtıcısıydı. Bugün, tamamen özgürleşmiş ekolojik bir topluma ulaşmak için, statükodaki ya da ütopistlerdeki bütün gizli önvarsayımların tam **bilincinde** olmayı gerektiren bir çağda, ayrıntılandırma yönelişleri çok yersizdir. Bir başka bakış açısına göre, tarih tarafından yaratılmak yerine onu **yaratmak** için tarihten (hatırasından değil ama bilinç üzerindeki dondurucu etkisinden) kurtulmamız gerekir. Eski ütopistlerin tarihsel köklerinin, yalnızca daha uygun bir dönemde geçerliliklerini sağladığı söylenebilir. Thélème Manastırının hizmetinde uşaklar, çiftçiler, demirciler, kısacası özdeyişlerini pratiğe koyamayan köle durumundaki insanlardan oluşan anonim bir topluluk vardı. Aynı şekilde Fouirer de, Emekçiler Ortaklıklarının kapılarını, yeni sanayi burjuvazisinin şiddetli saldırılarının kurbanları olan çaresizlere ve sakatlara açmamıştır. Bu ütopyalardan biri kendine özgü koşullarda olanaklı olsa bile, kendi teknik gelişme düzeyinin maddi bağlamında bu her zaman belirsiz olarak kalacaktır. Onların görüşlerinde önemli olan, oldukça kapsayıcı bir alana yayılan radikal yapılarıdır: meydan okudular ve biraz ürkek bir tarzda, gerekliliğin özgürlük üstündeki hakimiyetini yok etmeye, gerekliliğin köhnemiş nosyonlarının yerine özgürlük idealini yerleştirmeye çalıştılar. Bu meydan okuma herşeye yöneliyordu; ekonomik ve sosyal rasyonalitenin kişi üstünde, çalışmanın eğlenme üstünde, sertliğin güzellik üstünde, kurumların sosyal idare üstünde, politik iktidarın toplum üstündeki hakimiyetini yıkmak.

Bugün ütopya mitik olmayı bıraktı. Bu kuşağın gelecek kaygısı, hiyerarşinin fizik ve psişik olarak ortaya koyabileceği bir iktidardan doğan bu kaygı, ütopizmi, düşsel tasarımlardan çok, bir öngörürlük sorunu haline getirdi. Fütürizm geleceği (futur) yok etti. Bunu, geleceği, önümüzdeki dönemlerin içine sinme derecesine bağlı olarak durgun bir ebedilik kazanan bugüne benzeterek yaptı. Bugünden radikal ayrılıklar taşıyan tasarımlar yaratmamak, bugünden nicel olarak farklı olabilen bir geleceğin (futur) tasarımını yapmak demektir. Bu, tarihin usa yatkınlığının yok edilmesinden daha kötü bir şeydir; bu, toplumu daha hümanist bir dünyaya götürme vadinin ortadan kaldırılmasıdır.

Ütopya geleceğin (futur) fethedilmesidir. Onu, sonraki kuşaklar için restore eder ve bunu onlara, gizli önvarsayımlarla değil, fakat bilinçli bir ustalıkla, yaratıcı ve özgür bir biçimde biçimlendirebilecekleri bir gelecek (futur) gibi yeniden verir. En büyük ütopist idealler (Rabelais'nin, Fouirer'nin ve Morris'in idealleri), çağlarının sınırları dışına çıkmak zorunda kalmışlardır. Biz yalnızca, küçük "mutluluk" oyunlarının yerine hazzı, bireyciliğin bencilliği yerine kişiselliği, monoton çalışma yerine oyunu, rekabet yerine karşılıklı yardımlaşmayı, sertlik yerine güzelliği aramakla kalmıyoruz; aynı zamanda doğayla yeni bir uyumu, hiyerarşi ve hakimiyetin yıkılmasını, kendiliğin bütünlüğünü ve çeşitliliğin zenginliğini arıyoruz.

Böyle bir ütopyanın gerçekleştirilmesi için bir proje -bir "senaryo"- hazırlamak, gizli önvarsayımlara kadar ve ilk ütopistlerin kendi egemen toplumlarının gizli ön varsayımlarına ve açık gerçeklerine karşı çıkışlarının maddileştirilmesine kadar geri gidilmesi demek olacaktır. Bizim ise romanlara, diyagramlara, özellik tespitlerine ve geleneksel ütopistlerin bir günlük yaşam biçiminin karşısına bir başkasını çıkarmak için kullandıkları söyleme ihtiyacımız yok. Bu günlük yaşam, çağımızın devrimci projesi üstünde temellense bile, bu bugün, bir bilinç zenginliği içinde ve devrimcilerin eylemlerine yalnızca organizasyonlarıyla değil, kültürleriyle de bağlanmaları halinde açıkça ortaya çıkabilir ve kök salabilir. Bugünün ekolojik buyrukları, geçmişin "projelerinden" daha dayatıcıdır. Biçimsiz kentsel yerleşim merkezlerini yavaş yavaş yok ederek, insana uygun, önemliliğe, ihtiyaçlara, nüfusa ve bu yapılanış içinde yerini alacak olan özgül eko-sistem mimarisine dayalı olarak biçimlendirilen ekolojik komünotelerin temellerini atmalıyız. Tarımı büyük kapitalist işletmelerle yöneten modern teknikleri, **halk için** anlaşılabilir bir teknoloji yaratmak amacıyla temel olarak güneşi, rüzgarı, ırmakları, yeniden değerlendirilebilen artıkları ve bitkileri kullanan insana uygun ekoteknolojilerle çökerterek, kendi imalathanelerimizi, maden ocaklarımızı, üretim birimlerimizi kurmalıyız. Profesyonel şiddete dayanan kurumların yerine karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma üstünde temellenen sosyal kurumları geçirmeliyiz. Merkezileşmiş sosyal yapının yerine merkezi olmayan halk meclislerini, temsilcilerin ve bürokratların yerine idari görevler için temsilci olarak seçilmiş (kurra ile seçilen ve her an görevden alınabilir) ve rotasyona tabi sözcülerden oluşan koordinatörler kurulunu geçirmeliyiz.

Bütün bunlar, gelecek yıllar için biyosferin varlığını bile tehdit eden ekolojik krizi çözdüğümüzde mümkün olacaktır. Bu, kendi konumlarımız ve sosyal ilişkilerimiz için büyük çaplı değişiklikleri dikte ettiren düşçü bir "proje" ya da "senaryo" değil, doğanın kendi gereklilikleridir. Bu değişiklikler sosyal istekler haline gelmektedir, çünkü bunlar, yeni bir yönelişle, doğayla yeniden ilişki kurmak için yaşamımıza güneşi, rüzgarı, toprağı, bitkileri ve hayvanları getiriyorlar. Biyosferle ekolojik bir ilişki kurulmadan ve doğa dünyası karşısındaki duyarlılığımızda kökten bir değişiklik olmadan, ekolojik bir toplumun gerçekleştirilmesi umudumuz, basit bir fütürist "senaryo"dan öteye gidemez.

Aynı şekilde, aramızdaki ilişkileri, türümüzdeki bütün hiyerarşik ve baskıcı ilişkilere son veren bir bağ olan zengin bir dayanışma ve aşk bağıyla yenilemeliyiz. Merkeziyetçiliği terk ederken, "uygun bir teknik" geliştirirken, ve yalınlığı temel alırken, basıı :ojistik nedenlerden, teknik randıman ve tüketim amacından yola çıkmak, insani uyum, insan katılımı ve insanın gelişmesi idealine ihanet etmek demektir. Merkezi olmayan ve "gerekli olduğu durumda" (Marcuse'ün ünlü formülünü kullanırsak) merkezi olan arasında bir uzlaşma sağlamak, "uygun teknoloji"'yi fabrikalarla birlikte kullanmak, sorumsuzca bir bolluk içinde "iradi yalınlığa" teşvik etmek, ekolojik krizi çözülemez kılarak, ekolojik projeyi kirletmektir. Gresham Kanunu gibi, yalnızca kötü para, iyi parayı öldürmekle kalmıyor, fakat fütürist "senaryolar" devrimci projenin ütopik boyutunu da yıpratıyorlar. Berraklığa, tutarlılığa ve sağduyuya sahip olmak, geçmişe hiçbir zaman çağımızdaki kadar gerekli olmamıştır. Yaşamını sürdürmeyi, uyum sağlamayı ve biraradaa yaşamayı bir hakimiyet ve yok etme aracı haline getiren bir toplumda çelişkilerle hiçbir uzlaşma sözkonusu olamaz; yalnızca bunların, yeni bir ekolojik toplum içinde toptan yokedilmeleri veya kaçınılmaz bir şekilde umutsuzca teslim olma sözkonusu olabilir. ■

KÜBA NE ALEMDE ?

Melih TEZGÖR

1959'da Küba'da Fidel Castro ve "barbudos"ları (*) iktidarı ele geçirdiğinde bütün dünya sosyalistleri coşkuyla alkış tuttular Küba Devrimine. Dağlarda geçen gerilla mücadelesi, bir avuç insanın kahramanca başkaldırışı, sonunda iktidarı ele geçirişi, bütün sosyalistlerde Küba'nın çevresine bir dokunulmazlık halesi yerleştirdi. "Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?"

O dönemde devrimci olarak ve devrimci kalarak birinin ya da bir hareketin Küba devrimini eleştirmesi hemen ihanet olarak görülüyor, "devrimin kahraman ve şehitlerine" saldırı olarak niteleniyordu. Yine de o dönemin liberterleri (ki bir kısmı Küba devrimi için çarpışmışlardır) bu eleştirileri yaptılar, iktidarı ele geçiren bir devrimin geleceği belliydi onlar için.

Üstelik iktidarın öz yapısı üzerine o şaşmaz belirlemelerini ileri sürdüklerinde bütün marksistler, "Stalinist" olsun, "Troçkist" olsun Küba devrimi için yanıp tutuşuyorlardı. Bu durum büyük ölçüde bugün de böyle. "Stalinistler" Castro'yu "proletaryanın demir disiplinli diktatörlüğünü" kurduğu ve sağlamlaştırdığı için destekler ve yüceltirken, Troçkist "teorisyen" E.Mandel bütün "bürokratik işçi devletlerinde" politik devrimin gerekliliğini vurguluyor, fakat Küba'da "iktidar partisinde demokratik reformlar" yapılmasını yeterli buluyor. Castro Küba'sını "bürokrasi sorunsalını", "Küba devrimi, bürokrasiye yönelttiği saldırılarda **en açık** ve **en bilinçli** yoldan" (1) çözmeye yöneldiği için, can-ı gönülden destekliyordu. "Stalinist"inden "Troçkist"ine kadar bütün yelpaze için Küba devrimi zafere ulaşmıştı . Peki neydi muzafferiyet? Bu sorulara cevap aramak için günümüz Küba'sına bir bakmak gerek. Bu, devrimin "muzaffer" ülkesi ne alemde?

Otoriter devrimlerin ilk aşamasında, çoğu zaman bir kumandan tarafından yönetilen devrimci elit "halk adına" hareket ederek, iktidarı ele geçirir ve iktidarını pekiştirme sürecine girer. Bu pekiştirmeyi gerçekleştirmek için de yeni bir kontrol mekanizması ve bürokratik aygıt yaratmak zorundadır.

Castro'da böyle yaptı. Bu değişiklikleri gündeme getirebilmek için ortaya çıkarılan 1970 anayasasında Castro, yönetiminin ademi-merkeziyetçiliğe yöneleceğini, yerel otonomiyi yaygınlaştıracağını, işçilerin sanayide öz-yönetim uygulayacaklarını, kitle örgütlerini demokratikleştirerek, halkın yönetime katılmasını kolaylaştıracağını ilan etti. Böyle mi oldu?

(*) Küba'da kır gerillası tarzını benimseyenler "sakallılar"; şehirdekiler ise "sakalsızlar" diye adlandırılmaktaydı. Daha sonraları bu ayrım siyasi bir farklılığı açıklar hale geldi

Devlet Yapısının Yeniden Örgütlenişi:

1973'de yeni anayasaya uygun olarak Devlet yapısında değişikler yapıldı, buna göre:

1) Yasama, yürütme, yargı ayrımları "burjuva" olduğu için kaldırıldı ve bu üç kurumun işlevleri bakanlar kuruluna aktarıldı.

2) Gerçekte güç, bakanlar kurulunun on bakanından oluşan Temsil Komitesi'ndeydi. Yasa "Bakanlar Kurulu Temsil Komitesi Küba Komünist Partisi Politbürosunun çizgisini izlemektedir" deniliyordu.

3) Ara düzeylere gelince, eyalet konseyleri, bu Temsil Komitesi tarafından atanıyor ve yasa da "Eyalet Konseyleri, Komünist Partinin Politbürosunun verdiği emirlerin uygulanıp uygulanmadığını kontrol eder" deniliyordu.

Bütün bu hiyerarşinin üzerinde de Komünist Parti Genel Sekreteri olarak Fidel Castro yer alıyordu.

ADALET MEKANİZMASI

"Bağımsız" bir yargı mekanizması olmayan Küba'da yasa bu konuda "mahkemeler devrimin liderliğinin bağlayıcı kararlarına uymak zorundadır" (2) şeklinde düzenlenmiştir. Devlet başkanı, bakanlar ve Komünist Partisi Politbüro üyeleri, normal mahkemelerde yargılanamaz, ancak özel parti mahkemelerinde yargılanabilirler. "Sanıklara" avukatları devlet tarafından tayin edilir. Bu "siyasi suç"-larda da böyledir. Anayasa "iyi" bir Küba'lı yargıcı şöyle tanımlar;

> "Marksizm-Leninizm bilgisi ve Marksist sosyoloji ile materyalist tarih anlayışının kavranılışı devrimci bir yargıcın ayrılmaz özelliğidir." (3)

KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ

Küba Komünist Partisi 1925'te "Sosyalist Halk Partisi" adıyla kuruldu. Castro rejimi altında "Sosyalist Devrimin

Birleşik Partisi" adını aldı ve nihayet 1965'te Küba Komünist Partisi oldu.

Eskı Komünist Parti'nin Castro ile arası iyi değildi. Batista rejimiyle işbirliği yapan bu parti, Castro'nun 26 Temmuz 1953 Moncada Kışlası saldırısını bir "burjuva darbeci girişim" olarak değerlendirmiş, daha sonra gerilla savaşı sürerken Castro'nun yaptığı genel grev çağrısını sabote etmişti. Parti, artık Castro'nun kazanacağının anlaşıldığı bir zamanda Castro'yu tanıdı. Tabii bu noktadan sonra da kendisini tamamen Castro'ya teslim etti.

Bugün partinin merkez komitesinin tüm üyeleri Castro'nun yakın arkadaşlarından oluşuyor. Castro Parti I. Sekreteri, kardeşi Raul 2. sekreter. 1969'da 55.000 üyesi olan partinin üye sayısı 1975'te 200.000, Komünist Gençlik Örgütü'nün ise 300.000 üyesi var. Küba ordusunun organı "Verde Olivo"ya göre partinin merkez komitesinin bileşimi % 67 subay, % 26 devlet adamı, bürokrat ve sadece % 7'si işçi. 1975 Aralık'ında bu parti "Küba toplum ve devletinin öncü gücü ilan edildi" (4). Castro, 16 Ağustos 1975'te eline aldığı bu partinin tarihini de "düzeltti".

"Tarihimiz boyunca ulusumuzun ilk Komünist Partisi, Marksist-Leninist düşünceyi savunmuş, oligarşi ve emperyalizme karşı dövüşmüş ve işçi sınıfının bütün demokratik taleplerini savunmuştur." (5)

GİZLİ POLİS

Devrimi Savunma Komiteleri (DSK) adını taşıyan bu örgüt, klasik anlamıyla bir gizli polis örgütünden daha yaygın. Castro hayranları her ne kadar bu örgütün salgın hastalıklara karşı kampanyalar, aşılama kampanyaları düzenlemek gibi yararlı işlevleri yerine getirdiğini öne sürseler de Küba mahkeme kayıtları ve kırsal kesimde yaygın afişler, tersini de kanıtlıyor.

Bir mahkeme tanığı Bayan Blanco, DSK adına nasıl faaliyet gösterdiğini şöyle anlatıyor:

"…. Evet herkesin benim hakkımda neler dediğini biliyorum ama ben kendi bloğumuzda birinin işten kaytarmasına izin vermezdim. Bir kaytarıcı "stress" içinde olduğunu bahane ederek, işine gitmiyor ve evli olmasına rağmen, sevgilisi ile buluşmaya gidiyordu. Onu, bu durumu karısına bildirmekle tehdit ettim. Bir iki gün düzgün olarak işine devam ettikten sonra, yine "stress"… aslında sevgilisini özlemişti. Böyle bir asalağı yakalatmak artık **benim işim** olmuştu…" (6)

"Toplumsalgözler" şüphesiz sadece Orwell'in "Big Brother"ının tekelinde değil. Kırsal kesimde aynı olayı başka bir örnekle gözlemlemek mümkün; işleri gereği bir süre evlerinden uzak kalmaları gereken "macheteros" (şeker kamışı kesicileri)ların kulübelerinde, üzerinde "Rahat uyu. Devrim karını izliyor" yazan afişler var.

Bir Türk atasözü vardır imam ve cemaatle ilgili. Bireyin yaşamının her yanına el atan DSK'lar liderlerinin emirlerini yerine getiriyorlar, çünkü lider şöyle diyor,

"… Kaytarıcılar, çalışmayanlar, yok edilmesi gereken suçlulardır…" (7)

Mayıs 1973'te yürürlüğe giren yeni bir yasa "cezai ehliyeti" 18 yaşından 16'ya indiriyor ve "ulusal ekonomiye karşı eylemleri, anormal cinsel davranışları" müebbet hapse kadar varan cezalarla cezalandırmayı öngörüyordu. Castro, saç uzatmak, dar bluejean pantolonlar giymek gibi seçimleri aşağılıyor, bunları "yabancı adetleri" olarak değerlendiriyor ve herhalde üretimi azalttıklarını düşünüyordu.

İŞÇİLERİN DURUMU

Ev kiralarının kaldırılacağı, asgari ücretin arttırılacağı vaat edilmişti işçilere, ikisi de olduğu gibi duruyor. Hasta ve emekli işçilere tam ücret vaat edilmişti, o da öyle.

Kasım 1973'te Stakhanov'un Kübalı izleyicileri Küba İşçi Konfederasyonu Kongresi'nde işçilere ihtiyaçlarına göre ödeme yapılmayacağını, ürettikleri oranda ödeme yapılacağını belirlediler. Bu politika gereği, bütçeden teknisyenlere ödenen para, üretimi arttırdıkları gerekçesiyle 132 milyon peso arttırıldı.

Küba'da ücretler kotalara göre düzenleniyor. Her işçiye bir kota veriliyor. İşçi kotayı tamamlayamazsa, ücreti saptanmış belirli bir orana göre düşürülüyor. Tabi bu arada işçinin ihtiyaçlarının azalmadığı açık. Kıt mallar (televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi vb.) işçilerin verilen emirleri yerine getirip getirmediğine, kotasını doldurup doldurmadığına göre sendikaların devlete karşı işçi haklarını savunmak gibi bir görevi yok. Çünkü "proletaryanın devleti" ile işçiler arasında böyle bir çelişki "yok". Sendikalar Komünist Parti'nin ilkeleri doğrultusunda işçileri eğitmekle görevliler. Bu bir zamanlar Troçki'nin sendikalar üzerine yazdıklarını hatırlatıyor. 1970'de işçilerin işten kaytarmaları % 20 gibi yüksek bir oranı buluyor. 1971 baharında hükümet, kaytarıcılara evlerinde göz hapsinden 1-2 yıl zorunlu çalışmaya kadar cezalar içeren bir yasa çıkarıyor.

SENDİKA DEMOKRASİSİ

Eylül 1970'de lider Castro bu konuda tavrını şöyle ortaya koyuyor,

"İşçilere güveniyoruz, bütün sendika seçimleri mutlak surette hür olacaktır" aynı konuşmada uzun bir "amaa" çekiyor ve devam ediyor, "sadece kayıtsız şartsız hükümet ve parti kararlarını izleyen işçiler seçilecektir". (8)

Biz böyle güzel cümleler ve ardından gelen uzun "ama"-lara alıştık artık. Sendika yönetim organlarına adaylığını koyan işçilerin yarısından fazlasının adaylıkları Konfederasyon yönetimi tarafından reddediliyor. Bu durum eleştirilince Çalışma Bakanı "yoldaş" eleştiri sahiplerini "karşıdevrimci ve "demogoglar" olmakla şereflendiriyor ve onları tavırlarını kökten değiştirmeye davet ediyor.

İşçi kontrolü ve öz-yönetim vaatlerine gelince bu da kağıt üzerinde karalamalar olmaktan başka bir şey ifade etmedi. Castro bu konuda şunları söylüyordu;

"Her üretim biriminde bir kollektif organ yaratmaya başlamalıyız, fakat bu organ ileri işçiler hareketi (Bu hareket üretimi arttıran "üretim-kahramanları"ndan oluşuyor) üyesi bir işçi tarafından yönetilmelidir. Bu kişi Komünist Parti ya da Komünist Gençlik Örgütü üyesi de olabilir." (9)

"Öz-yönetim" bu sözcük ne kadar kılık değiştirdi. Yugoslavya, Küba vb. Herşeyi tanımladığı için hiçbir şeyi tanımlamaz hale gelecek.

Yine de bir konuşmada "veliaht" Raul Castro sendikalar üzerine görüşünü şöyle açıklıyor;

> "...sendikaların otonom oldukları varsayılır, fakat sendikalar parti ve onun politik çizgisini izlemek zorundalar". (10)

Öz-yönetim eğer buysa, dünyanın bir çok ülkesinde, "devrim olmamış", bir çok ülkede hatta Türkiye'de bile var. Bereket versin ki öz-yönetim bu değil. Ayrıca bu Küba için de bir yenilik değil, Batista döneminde de bu kadar "öz-yönetim" vardı.

Castro'nun öz-yönetim, sendika demokrasisi vb. vaat ettiği bu ülkede, geçtik bu vaatlerin yerine getirilmesinden, bu vaatlerin tam aksi bir olguda hızla gelişmekte: **İşgücünün askerileştirilmesi.**

Uzun süre önce "devrimci küba'da bulunan Gerald H.Reed, Küba eğitim sistemi üzerine aşağıdakileri yazıyor:

> "Teknolojik Araştırma Okulları askeri merkezlere dönüştürülmüş. Öğrenciler katı bir askeri disiplin ve yükümlülükler zinciri içinde yetiştiriliyorlar". (11)

Genç İş Ordusu (EJT), düzenli ordunun bir kolu olarak kabul ediliyor ve Tümgeneral Oscar Fernandez Mell tarafından yönetiliyor. Mell, aynı zamanda Komünist Parti Merkez Komite üyesi. Castro bu "İş ordusuna" 1974 şeker hasadı sırasında "üstün hizmetlerinden" dolayı teşekkür ediyor. Bu ordu, okul, fabrika inşaatlarındave hasatlarda çalıştırılıyor. Bu ordunun dışında, düzenli ordu da askerileştirilmiş emeğin yoğunlaştığı başka bir alan. Raul Castro orduya, üretime yaptıkları hizmetlerden dolayı teşekkürlerini sunuyor.

Çok kısaca "devrimci Küba" bugün bu alemde. Yani Abidin mutluluğun resmini hâlâ çizemez, ama başka nedenlerle.

"Stalinist" Marksistler için bu manzara bir ideolojik sorun yaratmayacaktır, öyle ya "proleteryanın demir diktatörlüğü". Türkiye'nin 12 Eylül öncesinin yaygın popüler-devrimci hareketleri için de bu durum fazla sorun yaratmayabilir. Onlar da "Stalinizm"den yüklüce bir miras devralmışlardı çünkü. Ama bir çoğu için böylesi bir Küba, onları kendi ülkelerinde başkaldırıya yönelten ahlaki değerleriyle çelişebilir. Çünkü popüler devrimci hareket yüklü "Stalinist" mirasına rağmen, "devrim sonrası" içinde "demokrasi", "öz-yönetim" vb. gibi kaygılar taşımaya başlamıştı 12 Eylül'e doğru uzanan son günlerde.

Gelelim "ne yardan ne serden geçen" Troçkizme. Bunlar hem bolşevik hem de "demokratik". Hele Mandel'in Küba ve Nikaragua'ya düzdüğü övgüleri görünce Troçkistlerin derin açmazı daha çok ortaya çıkıyor. Troçki'nin iktidardayken yazdıklarına bakınca, Küba bayağı "muzaffer bir devrimci ülke", iktidardan düştükten sonra yazdıklarına göre ise, "bürokratik işçi devleti" olabilir ancak. Ama onları bu "derin" sorunlarıyla başbaşa bırakalım, sorun bizim değil çünkü.

Küba, devrimler için yeni bir çizgi izlememiştir. O da bütün otoriter devrimlerin klasik çizgisini izledi. Batista yönetimine karşı mücadele sürerken, halkın desteğini kazanmayı hedefleyen devrimci azınlık, mangalda kül bırakmadan, öz-yönetim, ademi-merkeziyetçilik, özgürlük filan savurdu. Sonra bu devrimci azınlık devleti ele geçirdi, kendi devletini oluşturmaya başladı, görüldü ki, devlet-iktidar kavramları bu savurulan vaatlerle uzlaşabilecek kavramlar değildir.

Devrimler, otoriter oldukça, devleti ele geçirip yeni devletler kurdukça, yeni yöneticiler haline gelen küçük bir kesim dışında, başkaldırının nedenlerini hiç bir zaman unutmamış samimi devrimciler için her zaman hüsranla sonuçlanacaktır. İşte bu nedenledir ki, yöneten-yönetilen, sömüren-sömürülen olmasın diyerek, yola çıkan devrimciler için Küba bir örnek olamaz ve olmamalıdır da.

Yıllardır şu yorgun dünyada "İran devrimi" dışında devrim olmadı. O da İran devrimci toplulukları için büyük hüsranla sonuçlandı. Ama belki, belki de diye düşünmeli, devrimciler ve potansiyel devrimciler sütten ağzı yananlar misali, ihtiyat içindeler. Yeni hüsranlar olmasın diyerekten. ■

Dipnotlar

1) E.Mandel "İşçi Sınıfı Hareketi ve Bürokrasi" Köz Yayınları s.72)
2) Granma; (Küba Komünist Partisi resmi yayın organı) 6 Ocak 1974,
3) Granma; 6 Ocak 1974
4) K.S. Karol, "Guerillas in Power" s.472,
5) International Affairs Monthly, Moskova, Kasım 1975 s.17
6) Barry Reckord, "Does Fidel Eat More Than Your Father?"
7) Granma; 6 Ocak 1974,
8) Granma; 17 Ocak 1971
9) "İşçilerin Öz-yönetimi Üzerine 2. Konferans"
10) Raul Castro "Küba İşçi Konfederasyonu 13. Kongresi",
11) "Comparative Education Review" Haziran 1970

OKUL? SAĞOL KALSIN

Marie 15 yaşında. Marie hiç okula gitmedi. Annesi seçimi ona bıraktı. Geçen sene Barraut yayınları tarafından 280 sayfa olarak yayınlanan "zorunlu okula başkaldırı" adlı uzun ve güzel bir açık mektupta, gazeteci yazar Catherine Baker kızına ve okurlara, kendisini bu apaçık buyruğa -çocukları okula göndermek gerektiği- isyan etmesine götüren sebepleri gözler önüne seriyor.

Kitap, net bir şekilde ve derinlemesine öğrenim kurumlarının ve genel olarak eğitimin eleştirisi olduğu kadar, fikir ve eylem arasındaki bağlantı üzerine olağanüstü bir araştırma, inceleme. Bu makale Catherine Baker'in Lyon'da La Griffe kitabevinde yaptığı tartışmanın bir özetidir.

C.B.: Bu kitap teorik bir kitaptır ve şu anda bunun devamı olan eğer denilebilirse, pratik olan bir kitap yazıyorum. Aslında bu, çocuklarını okula göndermeyen ailelerin sorunlarını dile getirdiği 26 aileyle yapılan bir anket.

S: Öyle geliyor ki, eleştiri ve önerilerinizde, yalnızca okulu sorun olarak ortaya koyuyorsunuz.

C.B.: Evet, okul bana, çocuklara dolayısıyla her insana dayatılmaya çalışılan şeylerin bir sembolü olarak geliyor. Ancak genel olarak boyun eğiş konusunu ele alıp işlesem dahi, hedeflenen öğretim sistemidir. 1968'den beri en büyük sorunun iktidar olduğunu söylemek gözde bir anlayıştı ve ben de öyle düşünüyordum. Ancak iktidar hiçbir yerde tek başına felaket yaratmamıştır, kişi için asıl sorun, otoriteye boyun eğiştir. İktidara karşı mücadele etmek zor olduğu kadar kolaydır da, militan olmak yeterlidir. Boyun eğmeye karşı mücadele etmek, bu apayrı bir şeydir. Hedeflenen hepimiziz ve okula boyun eğmenin herkesi, gençleri olduğu kadar, yetişkinleri de ilgilendirdiğini düşünüyorum. Hepimiz şu sorunla karşı karşıyayız: Okula boyun eğmek ya da eğmemek.

Karşı olmanın yeterli olduğu ve çocuğu okula gönderip göndermemenin bir önemi olmadığı söylenebilir. Öyle ya, madem ki karşı olduğu biliniyor, o zaman her şey için böyle denilebilir, askerlik, çalışma, daha da götürülürse iktidara kadar vardırılabilir.

S: Kitapta, bir çocuğun okulsuzlaştırılmasının nasıl olacağından çok, okulu eleştiriyorsun. Bu okula karşı şiddetli bir saldırı.

C.B.: Okulu yıkan ilk kişi ben değilim. Hemen hemen tüm modern pedagoglar bu konuda hem fikirler. Ama ben, cılız düşüncelerimi pratiğe geçirdiğim için eleştiriliyorum. İnsana bir şeyler verdiği sanılan okul, görüyorum ki yok ediyor.

Hayır çocuğumu okulda mahvettirmeyeceğim. Kimse tavrımın, düşünülmüş bir durum olduğunu kabul etmek istemedi, en azından eleştiri dünyasında. Bireyselleşme bireyciliğe karşı. Çocuğumu kurtardığımı ve başkalarıyla alay ettiğimi söylemiyorum. Karşı çıktığım genel bir bilinçsizlik türü, çünkü insanların çoğu çocuklarını okula gönderiyor, bu alışkanlıktan başka bir şey değil. Kesin olarak okula karşı değilim. Çocukken okulu çok severdim, dahası hâlâ da severim. Eğer semtimizde yetişkinlerin de gidebileceği bir okul olsaydı, eminim Marie'den daha sık giderdim. Okumak şu veya bu yaşta gereklidir, arkasından aktif bir yaşam gelir, sonra yaşlılık ve dıştalanma. Herşey berbat bir şekilde bölünmüştür. Milli eğitime akan milyonların, çocuklarına bir şeyler öğretmek isteyen insanlar arasında paylaşıldığını düşünelim, o zaman çocuklar aileleri ile okul, veba ile kolera arasında sıkışmak zorunda kalmayacaklardı. Zamanımızda çocukların seçme şansı yok, onlar için veba ve kolera, aile ve okul var.

S: Okul konusunda seçim yapabileceklerini sanmıyorum, çünkü o yaşta seçim yapabilecek yaşta değiller.

C.B.: Hiçbir zaman çocuğun özgürlüğü konusunda yanılsamaya düşmedim, çocuğun çelişkili etkileri olan oyunlar oynayarak, en azından ona dayatılanları reddebilme becerisini geliştireceğini düşünüyorum. Marie birçok baskılara maruz kaldı, şüphesiz benimkilere de. Okula gitmesini isteyen büyük anne ve babası ile birlikte yaşadığı -komün olarak yaşıyorduk- okula giden arkadaşları arasında bu sorunları nasıl aşabildi bilmiyorum. Bütün bu etkilerle birlikte, üstelik küçükken seçim yapmak pek kolay olmasa da, 3 yaşındayken çok iyi biliyordu ki sabahın 7'sinde ya da 8'inde kalkmak gibi bir isteği yoktu. Marie özgürdü demek istemiyorum, ancak hayatının herhangi bir anında okula gidip gitmemek olanağına sahipti. Biz bile sahip değildik.

S: Benim de okula yönelttiğim eleştiriler var, ama sonuna kadar götürmedim.

C.B.: Eğer, eğer çocuğunu okula gönderiyorsan sonuna kadar gidersin. Eğer bildiğimiz sistem bugün için hâlâ devam ediyorsa, bu yumuşak bir baskıya karşı başkaldırmanın daha zor olmasındandır. Ana okulları aileler için eşsiz bir tuzaktır, çünkü buraları genelde iyi olarak bilinir. En zor olanı ilk adımdır, daha sonra bırakıp koyvermekten başka bir şey yoktur. Öz-yönetime sahip olan okullar olduğu halde Marie'yi niçin okula göndermedim? Ben okula ya da hapishaneye alternatif aramıyorum. Hayatımın yarısını hapishaneye karşı mücadele vermekle geçirdim ve aynı nedenlerden dolayı radikal yıkıcıyım.

S: Kitabının başlığında temel olan bir şey var; zorunluluk kavramı.

C.B.: Ne kadar iyi olursa olsun, bir şeyin zorunlu olmasını anlayamıyorum. Bir şey zorunlu olduğu sürece insanların düşlerini süsleyemez. Tüm gücümü Marie'nin okula gitmemesi için harcadım. Bir patron tarafından sömürülmesini engellemek için de yine tüm gücümü harcayacağım. Kendim için yaptığım gibi sevdiğim herkes için de yaparım. Bir kişininin iş gücünü, en azından bir öfke bile duymadan satıyor olması fikrine tahammül edemiyorum.

Yani bir okuldan istediğim en azından zorunlu olmamasıdır. Özyönetime sahip olan Paris Lisesi ve

İsviçre'de yayınlanan
MA! adlı dergiden
Çeviren: Begüm ÖNGEN

St. Nazaire'deki lisede bu gerçekleştirilmiştir. Bu iki lise herşeye rağmen bana öğrenme özgürlüğü için gerekli gibi gelen 3 ögeyi biraraya toplamıştır: Okulun zorunlu olmaması, öğretmenleri ve dersleri öğrencilerin seçmesi.

Buna karşın Oléron'un öz-yönetimli lisesinde, pedagojik sistem, öğretmenlerle öğrenciler arasındaki geçmiş sözleşmelere dayanmaktadır, "bir sene boyunca X,Y,Z derslerini izleme işini üzerime aldım", burada özgürlüğün olmadığını gördüm. Alternatif okullara karşı değilim ama onları savunmuyorum da, gelecek kitabımda bu konuyu ele alacağım.

S: Tekrar eğitime dönersek, okul öncesinde beslenme, temizlik vb. gibi birçok sorun daha şimdiden eğitime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

C.B.: Bu gibi sorunların oldukça basit olmasına rağmen, fazlasıyla abartıldığını düşünüyorum, yeter ki çocuğun sağduyusuna sarsılmaz bir güven olsun. Bu sağduyu, kendisi için neyin iyi olduğunu bilen bir küçük hayvanınki gibidir. Bir bebekle yaşamak beni hergün hayrete düşürüyordu. Daha o kadarken bile neye ihtiyacı olduğunu anlıyordu. Marie ağlardı, meme emerdi ve bu böyle devam etti. Bir gün konuşan, düşünen, sizinle çene çalan bir çocukla birlikte bulunmak, insanı çok şaşırtıyor. Düşsel güzellikte bir tablo çizmek istemiyorum, inanıyorum ki, böyle olağanüstü bir çocuğa sahip olmam bir şans. Ancak konuştuğum 26 ailenin hepsi de, yaşamı basit kılan böyle çocuklara sahip olma gibi olağanüstü bir "şansa" sahipler.

S: Çocukken bir şeyler dayatmaya çalışan yetişkinlerin dünyasına isyan edilir, ne var ki yetişkin birey olunduğunda, çocuklara bir şeyler dayatılmaya çalışılır. Bu beni her zaman çok şaşırtmıştır.

C.B.: Sizinle tamamen aynı fikirdeyim. Bence çocukluktan yetişkinliğe geçişte kaybolan şey irrealizmdir. Öyle bir dünyada yaşıyoruz, realizm en yüce değer haline gelmiş.

Bu bir hapis ve kuşkusuz acı olan bizim ondan haberdar olmamamızdır. Neye yarar, gerçekleşebilir olanın düşünü kurmadıktan sonra.

Eğer kendime çocuğum olmadan şu soruyu sorsaydım: çocuğu okula göndermemek olanaklı mıdır? Eminim cevabım 'hayır' olurdu. İnanıyorum ki, hiçbir şeyin yasak olmadığı prensibinden hareket etmeliyiz, yasak olan şeyler varsa, biz onları öyle kabul ettiğimiz içindir.

Kendinizi marjinal kalmış hissetmiyor musunuz?

C.B.: Marjinal olunabileceğine inanmıyorum, kendimi çok sakin bir büyükanneye benzetiyorum. Kızım da hemen hemen bana benziyor, yaşadığımız şeylerin hepsinde anlaşmasak da iyi ilişkimiz var. Toplum dışında kalmak acı dolu olabilir, kendini "kurban" gibi hissedebilirsin. Bekar bir anneyim, homoseksüelim, kızımı okula göndermedim, bütün bunlar marjinal şeyler olarak algılanıyor. Ben gizlenmeden, farkında olmadan yaşıyorum. Bana öyle geliyor ki, kendini kurban gibi hissetmeden yaşanırsa, herşey daha güzel olur. Nedenini bilmiyorum, ancak böyle düşünüyorum.

Okul için de aynı şey geçerli. Bana kızımın ilerde sosyalleşmekte zorluk çekeceği söylenirken, bunun bir kusur olduğu düşünülüyordu. Böyle olsaydı sevinirdim, ama Marie ve diğerleri fazlaca sosyalleşti. Hem sadece okul yok, sokaklar da var. Marie küçüklüğünü Paris sokaklarında paten yaparak, eve gece saat 9 ya da 11'de dönerek geçirdi, o sokak okulunda sosyalleşti.

S: Eğer bir çocuk, okuma bilmeden ya da karakteri bozuk vb. olarak okulu bitirirse, bütün bunların sebebi okuldur. Fakat durum okula gitmeyen bir çocuk açısından değişir. Bu çocuğun problemleri olursa, o zaman ailelerin sorumlulukları büyük boyutlara ulaşır ve saldırı da o oranda büyük olur.

C.B.: Bu çok doğru, kızımın ne "cinsi sapık" ne uyuşturucu bağımlısı, ne de hastalıklı olmamasından dolayı çok şanslı olduğumu düşünüyorum. Kanser olabilirdi ve bana onu okula göndermemiş olmamın bir neden olduğu söylenebilirdi. Tanıdığım, okula karşı çıkan bütün aileler aynı sorunlarla karşı karşıyalar. Hepsi "iyiki herşeyin yolunda olduğunu" eğer kötü gitseydi bütün sorumluluğun bu "okula göndermeme"ye yükleneceğini söylüyor.

Daha şimdiden yukarlarda, çocuğunu okula göndermeme olayı bir patolojik vaka, bir sendrom olarak algılanıyor. Bu kavranılamaz okula karşı çıkış -diğer karşı çıkışlar gibi- kaçınılmaz olarak psikiyatrinin yetki alanına giriyor. Böylece benim için tek bir sorun kalıyor, o da tecrit edilmiş bir hayat sürmemek, bu yüzden 26 aile ile ilişki kurmaya çalıştım ve şu anda birbirimize oldukça bağlıyız. Tecrit olmak korkunç bir şey.

S: Kitabında ilgimi çeken, seçimin çocuğa bırakılması. Yanıldığında ya da tersi olabilir, onun aldığı karara uymamak için hiç bir sebep yok.

C.B.: Doğru, çocuk ya da yetişkin, herkesin istediğini yapabilmesini diliyorum. Size biraz da karşılaştığım zorluklardan bahsetmek istiyorum. Herşeyden önce paranın olmaması bir çocuk için gerçekten çok zordur. Bu kendim için yaptığım bir seçimdi. (Biliyorum ki, yaptığım seçim, özgür ve zengin olmak ile özgür ve fakir olmak arasındaydı. Yapmak zorunda değildim. Yapmak zorunda olduğum seçim, özgür olmak ya da zengin olmak arasında değildi) Ve bedelini ödemeye hazırdım. Fakat insanın şunu bunu isteyen 4 yaşında bir çocuğu olursa ve ona sürekli "hayır" demek zorunda kalırsan, o zaman herşey çok zor gelir. Niçin şuraya ya da buraya gidilemiyor? Çünkü çok pahalı.

İkinci zorluk, tecrit olma. Çünkü görüştüğüm ailelerin çoğu, kırsal alanda oturuyor. Üçüncü olarak kişinin maruz kaldığı şiddetli baskılar.

Fakat şimdi, bana haklı olduğumu söyleyen Marie için hiç kaygılanmıyorum. Eğer bana çok mutsuz olduğunu söyleseydi bu kadar rahat olamazdım. ■

'AHİR ZAMAN PEYGAMBERİ EBU CEHİL' YALÇIN KÜÇÜK

Kemal DEMİR

Ortadoğu peygamber toprağı derlerdi de inanmazdık. Şüphesiz günümüzde peygamberlik zor zanaat. Ama elhak Yalçın Küçük bu zorluğun üstesinden gelecekmiş gibi görünüyor. Ancak gökten inebilecek cilt cilt kitaplar, ekonomi, politika, felsefe, edebiyat, tarih, sosyoloji, müzik, kadın, herşey ama herşey Y.Küçük'ün peygamber kelamlarının alanları. Eline aldığı her işi beceriyor. Kim bu showman allahaşkına, ne diyor bu adam?

Türk sosyalizminin (evet, Türk sosyalizmi için bile) bu şaşılası ürünü varlığını kanıtladı, ne yazık ki kanıtladı. Fakat biz son zamanlarda bu tür olaylara da alışmıştık. Adnan Hoca'nın ülkesinde Y.Küçük neden olmasın?

Ama Y.Küçük ipliği pazara çıkarılması gereken bir peygamber adayıdır. Çünkü, o hazırlop haplara alışkın "Türk aydınına" yeni hazırlop haplar sunmaktadır, çünkü o, tarihi tahrif etmekte ve onda otoriter ne varsa onu yüceltmektedir, çünkü o, otoriteye olan tutkusu nedeniyle her gördüğü sakallıyı babası sanan "Türk aydın"ına yeni bir otorite sunmaktadır... Bunun sonu gelmez, çünkü o'nun çalakalem yazdığı binlerce sayfada bütün yaşamı, her alanıyla "organize" edecek yeni türden bir devrimci hapishanesi vardır.

Fakat bütün bunlar, oturup da, Y.Küçük, bilimsel felsefi-, politik vb. "ciddi" tartışmalarla ele alınmalıdır anlamına gelmez. Çünkü zaten o, böylesi yöntemlerle ele alınamaz, kendisi de galiba böyle ele alınmak istemiyor. İsterdim ki Türkiye'de Y.Küçük'ten bazı cümlelerin alt alta yazılması o'nun gecikmiş bir karikatür olduğunu herkese kanıtlasın. Ama kanıtlamaz. Türkiye otorite tutkunluğunun verimkâr bir toprağı oldukça, daha çoook Y.Küçük ve mini modelleri olacaktır.

O'nu eleştirmenin en güzel yolu ona gülebilmektir yine de. Bende bu yazıyı sadece bu kahkaha olayına bir nebze yardımcı olabilmek için yazıyorum. Toplu olarak gülmek. Gülme, otoritenin panzehirlerinden biri olabilir. Haydi, biraz gülelim artık.

Tez 1: Türk tarihinin en hayırlı kişileri, önce aydınlar, sonra da onları yaratan padişahlardır.

"... aydın yalnızlığa dayanabilen hayvandır. Ve teorik güç ile yalnızlığa dayanma gücü doğru orantılıdır... çünkü teori dünyadır." (1)

Tez 2: Dünyanın bütün çobanları aydındır.. Y.Küçük'ün "tez"lerinden tez üretilmesine alınacağını sanmıyorum.

"Ancak düşüncenin insan kılığına girmiş türü saydığım aydını yazarken..." (2)

"Ete kemiğe büründüm aydın diye göründüm". Bir de Yunus Emre'yi sevmez.

"Aydın Üzerine Tezler, kökü bulmayı da amaçlıyor. Ancak kök canlı olacak. Canlı olmayan kök ölüdür. Canlı kök ise saf değildir. Yalnızca kovboylar saftır ve bütün kovboylar ölü. Kovboylar yaşayamazlar, Türk aydınının kökü yaşamalıdır." (3)

Dün dündür, bu gün de bugün. Aydınlar kovboy değildir. Tez 3: Y.Küçük yaşıyor. Y.Küçük bir kovboy değildir. Aslında bunu kanıtlamaya hiç gerek yoktu. Bildiğiniz gibi kovboylar kalpak giymez, kırmızı atkı kullanmazlar.

"Ayrıca yeni insan yeni aydın demektir. Çünkü aydın, insanın en gelişmiş türü oluyor." (4)

İnsan türleri üzerine tezler. Aydın "insan-ı kamil". Aydın üzerine koca koca kitaplar yazıp, günahını sevabını yüzüne vurabilen Y.Küçük mü? Bu kadar iş yaptıktan sonra insanın en gelişmiş türü olmakla yetinilir mi hiç?

PADİŞAHIM ÇOK YAŞA

III. Selim tahttan paldır küldür düşer (ayağı takılmış garibin) Y.Küçük yazar:

"İstanbul ağıt düzdü, Selim düştü..." (5)

Selim'i ya Ankara ya da gökten zembille inenler düşürdü. Tez 4: Yeniçeriler İstanbul'lu değildi. Tez 5: İstanbullular III. Selim'i düşürdü Y.Küçük ağıt düzdü.

"III. Selim, yenilgi öğretmenden en soyut dersi çıkaran, bir büyük aydın ve ilk ciddi yenilikçi oldu" (6)

Aydın "üst-insan" (kusura bakma Nietzsche) III. Selim "büyük üst-insan".

"Selim (III. Selim y.n.) Büyük Fransız İhtilali'ne hep dostça baktı." (7)

Ben Selim'i tanırım, Fransız İhtilali neyin bilmezdiki garibim. Cahillik başa bela, padişah ol, Fransız İhtilaline dostça bak. "Sosyalist" ol padişaha. Krallar da mı "sosyalist"?

"Kararsız Selim, kapsamlı programını uygularken, gerekli ölçüde "şiddet" kullanamadı." (8)

Padişaha şiddet tavsiyesi. Aman Allahım! Yalçın Küçük iyi ki padişah değil (şimdilik?).

Geldik Mahmud'a (bizim Mahmut değil, Osmanlı Padişahı II. Mahmud) Mahmud "yenilikçi", hep "yeni"yi arıyor. "Yeni" ne mi?

"Yine öyle anlaşılıyor ve **ben öyle seziyorum** (a.b.ç.) yenilik aşkı Mahmud'da bir merkezi iktidar tutkusuna dönüşüyor" (9)

Merkezi Osmanlı Devleti için bu zaten büyük bir yenilik. Mahmud da Fatih, Kanuni, Yavuz kadar yenilikçi. Nerede o eski yenilikçiler? Bugün kala kala elimize bir tane kaldı. Mahmud, "Adlî", ben demiyorum Y.Küçük buyuruyor. Yani Mahmud adaletli. Ben bunları bir yerden hatırlıyorum galiba. Tamam buldum. 1. Bayezid, fişek gibiymiş, "Yıldırım", II. Mehmed İstanbul'u fethetmiş "Fatih", 1. Selim haşin çocuk, "Yavuz", 1. Süleyman pek yasa düşkünü imiş efendim "Kanuni". "Ceddin deden, neslin baban". Hep kahraman şu padişah milleti. Zaten Allah da devlete zeval vermesin. Bu kadar güçlü adamlar lazım bize. Sallandıracaksın bir iki tanesini;

"...her düzen değişikliği bu kafaların da değişmesini gerektirir. Değişmeyen kafalar, Mahmud-ı Adlî'nin yaptığı gibi kesilir." (10)

Olmazsa yenilikçi bir yöntem bulunur, toplama kamplarına atılır.

KAHROLSUN YENİÇERİLER YAŞASIN ASAKİR-İ MENSURE-İ MUHAMMEDİYE

(MUHAMMED'İN MUZAFFER ASKERLERİ)

Yeniçeriler, iyi ki Y.Küçük'le karşılaşmamışlar, zavallılar, II. Mahmud'u bile arar hale gelirlerdi.

"Yeniçeri Ocağı, bir esnaf güruhudur, zamanına göre bir sermaye kesitidir..." (11)
"Sermaye gericidir." (12)

İşte size kanıt. Yeniçeri gericidir. Tarihsel materyalizm olayları bu kadar basit ve anlaşılır kılar. Tez 6: Osmanlı'nın son dönemlerinde Yeniçeri sayısı 100.000'in üzerine çıkmıştı, Osmanlı'da güçlü ve silahlı bir sermaye birikimi vardı. Tez 7: "İlerici" Fransız devrimi aslında gericiydi, çünkü sermaye gericiydi, Y. Küçük Fransız devrimine ayrıcalık tanıdı.

"... 19. yüzyıl başında Yeniçeri ordusu bir savaş kaçkınları güruhudur." (13)

Nerede o eski günler. Cihan İmparatorluğumuz. Asker dediğin savaştan kaçar mı hiç? Emirler dışına nasıl çıkar?Halbuki eskiden böyle miydi? Git Viyana'da öl" derdin, gider aslanlar gibi ölürdü. Öldür derdin öldürürdü. Y.Küçük'ün ütopyası böyle bir şey olsa gerek. "Türk askeri dönmez geri". Yazıyor (maalesef), yeniçeriler, üniformaya, savaştan kaçtıkları anlaşılmasın diye karşı çıktılar. Doğrudur, bu herhalde bir nedendir. İyi yapmışlar doğrusu. Sadece geç kalmışlar. Devlet-i Ali Osmani'ye Y.Küçük gibi bir sadrazam gerekliymiş. Ama nerdee, daha doğmamıştıki o zamanlar.

Y.KÜÇÜK'TEN İNSANLIK DERSLERİ

Ne işi var değil mi, bu kadar laftan sonra insanlığın. Mühim olan "yenilik". İnsan dediğin pırasa misali, doğra gitsin, tohumuna para mı saydık? Yook öyle demeyin, olmaaz mı? Herşey insanlık için, Prometheus ateşi nasıl getirdiyse, tanrıların dağlarından şimdi de Y.Küçük Ankara'nın "dağlarından" getirecek. Siz mankafalar isteseniz de istemeseniz de. Her şey insanlık için, yenilik, koparılan kafalar, toplama kampları ve Y.Küçük. "Stalin'in rehabilitasyonu"nu bile insanlık için istiyor Y.Küçük. İnsanlık, nedir bu yahu? demeyin, onun ne olduğunu ve olmadığını, açın Y.Küçük'ü okuyun öğrenin. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp.

"Türk aydını, belki de Türkiye'de insanın doğuşunun çok gecikmiş olması yüzünden, insani bazı özelliklere pek susamış görünüyor... Karşı cinsi sevmeyi son derece geç öğrenen Türk aydını..." (14)

İşte zürafa gibi bir türle karşılaştık. Sevdirmediler Türk aydınına, kendileri sevdi kahpeler. Ama onlar insan değil, insan olan Türk aydını. Sapına kadar "erkek" olan şu Y.Küçük'ün Türk aydını.

"Tanzimat'la birlikte Osmanlı insanı duymaya, sevinmeye ve üzülmeye başlıyor." (15)

Şu "yenileşme"de ne ilahi sırlar var. Vakti zamanında İngiltere Y.Küçük gibi bir Hindistan Genel Valisi bulabilseydi, Hindistan sorununu hallederdi. İngilizlerin, Fransızların, Almanların, "Doğu Sorunu"nda yenilikçi kafalarını en çok meşgul eden sorun buydu zaten. Ne yaptılarsa "aşağı"halklara insan olmadıklarını, onlar gibi duyamayacaklarını, sevinemeyeceklerini, üzülemeyeceklerini anlatmayı beceremediler. Tanzimat sayesinde bugün duyuyor, seviniyor ve üzülüyoruz demek ki. Bir padişah fermanı nelere kadir. Tanzimatım çok yaşa. Tanzimat anlatamadı, İttihat-Terakki anlatamadı, Cumhuriyet anlatamadı bu "acı" gerçeği Türk insansısına. Y.Küçük "bilinç götürerek" "demir disiplini" ve aydınlanmış Türk aydını ile anlatır.

İnsansı, insan, "üst-insan", aydın, büyük aydın, falan gidiyoruz derken aaa.. Bu da ne? Melek. Peygamber öbür tarafta haber alıyor.

"Ancak Reşit'in (Mustafa Reşit Paşa-y.n.) bir melek olmadığına inanmak gerek. Daha da ileri giderek söylenebilir, bilimsel olarak Reşit'in bir melek olduğunu düşünmek bile mümkün değil. Neden mi? Ortaçağ karanlığında ve aydınlığın alacakaranlığında melekler yaşamazlar" (16)

Bu satırlar beni Y.Küçük'e borçlu kılıyor. Hep merak etmişimdir, Melekler var mıdır? Nerede yaşarlar? Hangi şart-

larda yaşarlar? diye. Müftülüklere bu konularda yazdığım mektuplar hep cevapsız kalmıştı. Bir kısmı da bilimsel olmayan cevaplar verdiler. Y.Küçük, bütün sorularımı bir çırpıda, bilimsel olarak cevapladı. Teşekkür ederim. Tez 8: Melekler yaşarlar, ama aydınlıkta. Tez 9: Aydınlık peygamberlerin çevresinde bulunur. Tez 10: Melekler peygamberlerin çevresinde ve "Aydınlık Çağlarda" yaşarlar. La havle ve la kuvvete la billa.

Okur ister istemez soracak, Y.Küçük "Aydın Üzerine Tezler"den mi ibaret diye. Olur mu hiç? Ama ne zaman Bay Küçük'ün bir kitabını elime alsam, beni bir gülmedir alıyor, sonunu getiremiyorum. Yalnızca bu cilt azmanlarından oluşan kitabını okuyabildim sonuna kadar. Artık canım sıkkın olduğunda okuyorum diğerlerini, iyi geliyor tavsiye ederim. Y.Küçük'ten yakından ilgili olduğu tarih, edebiyat, ekonomi, harp sanatı, sanat, sosyoloji, bilim, bilim felsefesi gibi konular dışında, spor, cinsel sorunlarımız, avcılık ve balıkçılığın esasları, ince yün örme sanatı üzerine de kalın kitaplar bekliyorum. Ama tabi kendisini çok yormasını istemem,

> "... zaman zaman sinir sistemim üzerine ağır yükler bindirdiğini biliyorum. Doktorlar bir isim bulamadılar, ben 'kilitlenme' diyorum. Büyük ağrılara yol açıyor. Bunu önlemek için beynin çalışmasını yavaşlatmak gerekiyor" (17)

Y.Küçük bu kadar acıya katlanmasın. Zor olacak ama biz onun kitapları olmadan da yaşarız. Ya bir de "kilitlenme" halinde yazarsa halimiz nice olur? Nasıl yetişiriz okumaya?

Arkadaşlar, elimizdeki bu geleneksel "doğu yenilikçisi"nin hakkını yemeyelim, ona gereken değeri verelim. Kahkahasız bir hayat çok tatsız olur.

■

DİPNOTLAR:

1) Aydın Üzerine Tezler, Y.Küçük s.19
1) a.g.e. Cilt 11 s.44
3) a.g.e. Cilt 1 s.474
4) a.g.e. Cilt 1 s.589
5) a.g.e. s. 27
6) a.g.e. s. 26
7) a.g.e. s. 119
8) a.g.e. s. 142
9) a.g.e. s. 171
10) a.g.e. s. 42
11) a.g.e. s. 18
12) a.g.e. s. 18
13) a.g.e. s. 38
14) a.g.e. s. 246
15) a.g.e. s. 353
16) a.g.e. s. 366
17) a.g.e. s. 9

ÇAYINIZA KAÇ ŞEKER ATACAĞINIZI KİM BELİRLİYOR?

Şule YANAR

—Şşşt... Kimse duymasın, size bir sır vericem. Yaklaşın, yaklaşın biraz daha yaklaşın. Hah şöylee... Getirin kulağınızı getirin. Kimsecikler duymasın. Yoksa ne kadar silahlı, bombalı saldırı, adam öldürme olayı varsa üstüme yıkarlar. Niye mi? Çünküüü... Şi-işşt... Yavaş. Evet, benn, hih hih hi GİZLİ BİR ÖRGÜT KURDUM hah hah ha...

—Adı ne?

—Karargâhı nerde?

—Ne kadar üyeniz var?

—Niçin kuruldu?

—Durun yahu, durun. Teker teker sorun. Hepsini aynı anda nasıl yanıtlarım?

—Önce benim sorum.

—Hayır benimki.

—Pat, küt, ahhh...

—Yeter, yeter YETEEER..

—Susun bakalım. Önce ben sordum, önce benimkini yanıtlayacak

—YETER ULAN YETER DEDİK hepiniz susun. Herşeyi baştan anlatıcam. Böylece hepinizin sorusu yanıtlanmış olacak.

—Şak şak şak...

—Bravo, yaşşa, en büyük sensin...

—Eveettt... başlıyorum:

—Efendime söyliyim, önce size içinde yaşadığım ülkeyi anlatayım: Oldukça kalabalık nüfusu (7 vatandaş) olan, engebeli, dağlar, tepelerle dolu bir ülke. Öyle ki, bir şehirden bir şehire gitmek için insanın adeta uçması gerekir. Hatta bırakın bir şehirden bir şehire gitmeyi, insan kentin içinde şöyle bir dolaşmaya kalksa, mutlaka

koltuk, kanepe, sehpa gibi eşy... yani taş, kaya, dere, tepe gibi şeylere çarpıp duruyo. Ben bu konuya bir çözüm bulmuştum ama nedense pek tutulmadı. Çözümüm şuydu: ülkede ne kadar dağ, tepe, engebe varsa buldozerle sürüp atmak. Bunu çevredeki ülkelere karşı, dağsız, tepesiz, engebesiz bir ülke olarak utanacaklarını, onlarla diplomatik ilişkiye giremeyeceklerini öne sürerek reddettiler. Yapılan göstermelik referandumu da kaybettim. İşte gizli örgüt kurmaya o zaman karar verdim.

Neyse. Bunu sonra anlatacağım. Şimdi size ülke yönetimi hakkında bilgi vereyim:

- Başbaba (en yüksek mevkii ona ait)

Görevleri:
1) dayak atma, azarlama, kaş çatma, tehdit etme
2) ülkenin vatandaşlarının maddi ihtiyaçlarını karşılama
3) vatandaşların iç ve dış güvenliklerini sağlamak! amacıyla baskı yapmak
4) iç savaş çıktığında yönetime doğrudan el koyup, sıkıyönetim ilan etmek.

-Başana (Başbaba'dan sonra gelir)

Görevleri:
1) ülkenin yemek gibi zaruri ihtiyaçlarını karşılamak
2) Başbaba 'ya yardımcı olmaktır.

-Bakanabla

Görevleri:
1) Başbaba'yı ve Başana'yı diğer ülke vatandaşlarına karşı kışkırtmak, yani kısaca provakasyon yapmak.
2) her gün iç savaş çıkartmaya çalışmak.

1. Vatandaş: sinir bozma, kavga çıkarıp ülke bütünlüğünü tehlikeye sokma, 2. vatandaşla konuşmama

2. Vatandaş: önüne gelene saldırma, 1. vatandaşla konuşmama.

3. Vatandaş: (ben): Görevimi ilerde okuyacaksınız.

4. Vatandaş: pek bir şeye karışmama, iç savaş çıktığında korkup ağlama.

Size ana-baba yasamızdan söz edeyim:

Maddeler:

1) Bütün vatandaşlar Başbaba'ya, Başana'ya ve sırayla diğer vatandaşlara ilelebet saygı göstermek zorundadırlar.

2) Devlet büyüklerinin her istedikleri anında yapılır.

3) Hiçbir vatandaş kendi özgürlüğünü ve isteklerini düşünmeyecek

4) Özgürlük yok.

5) Vatandaşların en büyük görevlerinden biri de devlet büyüklerinin sinir ve öfkelerini boşaltmalarına yardımcı olmaktır.

Bu yasalalra uymayanlara verilecek cezaları şöyle özetleyebiliriz:

—Dayak, tehdit, ekonomik yardımın kesilmesi, manevi işkence, hiçbiri etkilemezse, vatandaşlıktan atılma ve ülkeden sürülme. Ayrıca kadın vatandaşların güvenlik ve mutluluklarının korunması için çıkartılmış yasalar vardır.

Bunları şöyle maddeleyebiliriz:

1) her kadın ve kız (kaç yaşında olursa olsun) ülkeyi temiz tutmak zorundadır.

2) kadınlar (yine kendi mutlulukları için) pasaport ve vize almadan yurtdışına çıkamaz. Çıksa bile hava kararmadan ülkeye geri dönmek zorundadırlar.

3) kadının günde üç öğün dayak yemesi adettendir, ayrıca ruh sağlığı için zorunludur.

4) kızların hiçbir biçimde erkek arkadaşı olamaz.

5) her kız bir gün evlilik anonim şirketine kurucu üye olmak zorundadır.

İşte bütün bunlar beni gizliden gizliye etkilemekte ve şeytan isyan tohumlarını içime ekmekteydi. Ama işim de zordu hani. İşte bu yüzden gizli bir ÖRGÜT KURDUM.

Örgüt hakkında genel bilgiler:

Adı: KŞKA (Kendi Şekerini Kendin At)
Lideri: BEN
Üye sayısı: BİR adet
Plan uygulayıcısı timi: BEN
Karargâh: BEYNİMİN İÇİ: (hah hah ha.. kimse ele geçiremez)
Sloganı: DÜZENİ DEĞİŞTİRMEK İÇİN TEPEDEN İNME DEVRİMLER İŞE YARAMAZ— Herkes istediği gibi yaşamakta özgür olmalıdır.

Amacı:
1) ana-baba yasasını delmek
2) bir gün ülkeden (evlilik anonim şirketine kurucu üye olmadan) gidebilmek
3) bencillik edebilmek (yani kendi istediğimi yapabilmek)
4) onlara benim de insan olduğumu, arkadaşlarım olduğunu, düşüncelerim, isteklerim, ihtiyaçlarım olduğunu, yani OT ya da TAŞ olmadığımı ispatlamak.
Mücadele şekli: SOĞUK-SICAK SAVAŞ

Bugüne dek yapılanlar:
-her türlü soğuk-sıcak savaş araç ve gereçleri kullanılarak, yıldırma, sindirme, moral bozup, huzursuzluk çıkarma, ülkeye hava karardıktan sonra girme, erkek arkadaş edinme, pasaport ve vize almadan ülke dışına çıkma, işe girip para kazanmak, (gerektiğinde) başana gibi kriz geçirme.

Yapılamayanlar:
-duygusallığı bırakamama, onlar için üzülme

Örgütün moral durumu: BOĞULUYORUM (manevi olarak) üzgünüm ama yılmadım.

Bütün bunlar benim yaşama mekanımı ve şeklini değiştirmeme şimdilik yetmiyor. Çünkü daha işin başındayım. Zamanla her iki taraf da yeni yöntemler ve taktikler geliştirecek. Şimdilik savaş vermeden yapabildiğim tek şey çayıma attığım şeker miktarını değiştirebilmek oldu. 3 küp şekeri 1 küp şekere düşürebildim. Hedefim miktarı sıfıra indirebilmek. Ha unutmadan, istediğim gibi giyinme ve saçımı kestirme ÖZGÜRLÜĞÜNE de sahibim ARTIK.

Evdeki... yani ülkedekiler uzun zamandır bana biraz GARİP ve OYNAK gözüyle bakıyorlar. Siz onlara aldırmayın.

—Efendim? Kiminle mi konuşuyorum iki saattir? Kör müsünüz?, cinlerimle sohbet ediyorum.

....

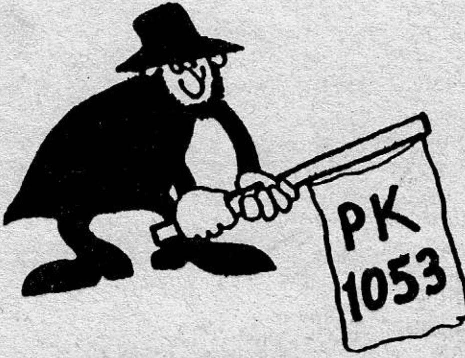
—Ne demek cin diye bir şey yok. Deli misin nesin be. Git başımdan. Adamı deli eder bunlar be.

(Şişşt.. çaktırmayın. Benim akıllı okuyucularım ne demek istediğimi gayet iyi anladılar.)

Saygılarımla

KŞKA lideri ve militanı BEN

■

"BİZİM KAVGA" VE BİZİM KAVGA

"Şubat 87 sayısında yayınlanan N.Kaya imzalı "BİZİM KAVGA" başlıklı yazı üzerine"

Kardeşim, yazdığın yazıyla kendini hedef tahtasına çevirmişsin. Hemde öyle büyük bir merkezi var ki, hep onikiden vurmak mümkün. Belki böyle bir başlangıca "demogoji" diye müdahale edeceksin. Fakat silahları siz "Sosyalistler" seçtiniz. Namlu kendinize dönünce hopluyorsunuz. Niye?

Sosyalist Parti inşaası ile ilgili yazının ciddiyetine bak, onu "eleştiren" Bülent Somay'ın yazısına bak. Liberter çizgi birincisinde düşüncesini söylüyor, "Sosyalist" ikincisinde "alay" ediyor. Tabii hakettiği üslupta yanıt veriliyor ve "Sosyalist" (sormayı unuttum, hangi cinsinden?) bir okuyucu veryansın ediyor, meydan okuyor, KARA'nın yazarına, okuruna. Madem öyle istiyorsunuz, buyrun afiyet olsun:

İğneyi kendine, çuvaldızı ele dürt, veya dirgene dayanmayan porsuk harmana gelmez. Yukarda izah ettiğim gibi bu sözler size pek yakışıyor. Öyle marksizim gibi bilimsel ve prğramlı (program? hatırladım) ama yaşamın tam ortasından. Belki sende biliyorsundur. Anadoluda öyle derler. Ben gerçi ordan ayrılalı çok oldu ama şöyle bir duymuştum.

Ne demek kimse tam anlamıyla sosyalist olamaz? Galiba sizin elinizde çocukların poposundan ateşini ölçmek için üretilmiş bir termometre gibi aygıtınız var, karşınıza çıkanın sokuyorsunuz kıçına ve bu aygıt o kişinin kaç derece gerçek, kaç derece gerçek, kaç derece sahte sosyalist olduğunu şıppıdanak gösteriyor. Fakat, eliniz arkanıza erişmediğinden kendi derecenizi ölçemiyorsunuz. Rahmetli Marks, Engels ve Hazreti Lenin'de öyleydiler. Tabii sizler de Hazreti Lenin (yoksa Troçki mi?) menkibeleriyle büyüdüğünüz için onlar gibisiniz.

Fakat, işin tuhaf yanı, sizin o sahte olarak tespit ettiğiniz ve tüm günahlarını geriye düşmüş devrimlerin, kesik başların yüklediğiniz "sahte" sosyalistler de nereden bulmuşlarsa sizin termometreden, onlarda onun bunun orasına sokarak "şosyalistlik" derecesini ölçmeye çalışıyorlar. Gene çok tuhaf, termometrelerini sizinkine benziyor ama sonuçlar çok ayrı. Yani Nizam kardeşim, kimin şeyi kimin neyinde pek belli değil.

Tarihte ne kadar başarı varsa bu "gerçek" sosyalistlerin, ne kadar yenilgi varsa bilcümle anarşist, oportunist, Revizyonistlerindir. Hazreti Lenin (yoksa Troçki miydi ne dersin?) ve evveliyatının hiçbir payı yok mu tosunum? Devrimler iktidarda "ben" olmadığım için geri düşerler anlayışı ne kadar sağlıklıdır? Yoksa kurumlaşmış bir mekanizma (adını söylersem suç olur mu acaba?) kişilerin subjektif isteklerinden bağımsız olarak, onları yozlaştırarak, yeni burjuvazisini yaratarak (Bak Lenin: burjuvasız burjuva devleti anlayışı) bu devrimleri geri atmasın? Ne dersin?

Dostum, Stalin ile rekabetçisi arasında farklılıklar aramana gerek yok. Her devrimin bir Troçkisi vardır. İktidara oynayan ve kaybeden. Kaybettiği için hain olan, öldürülen. Eğer Stalin kaybetseydi, o hain öbürü kahraman ve Sovyetler Birliği üç aşağı beş yukarı aynı olurdu. Kısacası, o malum mekanizma devlet devrimlerin geriye düşmesini, kirazın içinde kurt taşıdığı gibi taşır.

Bütün bunları "ben" (bu başka ben oluyor) "sana" taaaaaa 1873'lerde söylediysem, senin "gerçek" sosyalistlerin ustalarını eleştirirken, takkeni önüne koyup düşünmen gerekir.

Devleti fethetmek ve proleterya lehine kullanmak anlayışını mahkum ettiyse Paris Komünü, Sovyetler gerçeği bugün sosyalizmin en geçerli anti propagandası olduysa ve o "ben" günümüz Sovyetlerini gene taaaa o zaman tarif ettiyse, gerçekten biraz düşünmen gerekir.

Ve onlara göre herşey programlıydı. (az kalsın unutuyordum bu programı) Doğa bile mantık taşıyordu bir anlamda. Gene onlara göre. Programlıydı doğa. Hâlâ onlara göre. Onların anlayışı herşeyin bir zorunluluklar zinciri anlayışıydı. Toplumlar da. Filan toplum feşmekan toplumu, feşmakan toplum da feşmekanzadeyi doğururdu.

Böylece zorunlu olarak kapitalizme, zorunlu olarak sosyalizme ve proletarya bilmemnesi ne getirirdi. Proleterya bilmemnesi de koyunun sürüyü götürdüğü gibi götürürdü. Götürdü de. Nereye bilir misiniz, MEZBAHANE'ye... Biliyor musunuz dostum, bu programlılıkta bir bit yeniği var. Senin mektubunda bahsettiğin programların kimin yararına olduğunu, takkeni önüne koyunca, enine boyuna düşün. Japonya programı, 5 yıllık program, yıldızlar savaşı programı, seni yetiştirdikleri okulun programı, fabrikanın programı, çalıştığımız kimin yararına?

Tüm bu programlar egemenliğin programıdır. VE EGEMENLİK İNSANLIK DEĞİLDİR. BÜTÜN PROGRAMLAR İNSANSIZDIR.

Liberter Selamlar

Abidin/BERLİN-Batı Almanya

BİR YANIT

Şubat sayısında yazan Nizam Kaya İçin

1) İlkel toplumdan verdiğiniz örneğin "Program yapmak"tan ziyade, "Birlikte Davranma İçgüdüsüne" yakın olduğunu sanıyorum.
2) Kemal Demir'e siz okula gittiniz mi? Gitmediyseniz şimdi buralarda olmazdınız gibilerden bir şeyler söylüyorsunuz. Ben size ve tüm okuyuculara soruyorum, SİZ OKULA GİTTİNİZ Mİ-SONUÇTAN MEMNUN MUSUNUZ?
3) Suat Alaca'ya söylediğiniz sözleri bir kez de kendinize söyleyin lütfen. "Bir düşünü anlamadan ve uygulandığına bakmadan karalamak, saldırmak çok kötü".
4) Sosyalistlere çatılması hoşunuza gitmemiş. Açık konuşayım, Türkiye'de sosyalist bir iktidar muktedir olduğunda sosyalist olmayanların başına gelecekler beni korkutuyor.
5) Yazınızı "Mantıklı Olalım" diye bitiriyorsunuz. Bugüne kadar mantık şablonlarıyla, tarihi formüllerle uğraştık durduk. Bence biraz mantıksız olalım. MANTIKSIZ.

İyi Günler

Ali Özbağ/ANKARA

"BİREY" olmaktan geri dönüş yok mu?

Sayın arkadaşlar:... kader birliğiyle bir dergiyi alıyor ve onu okuyanlarla, yazanlarla aramızda oluşan inanç, önyargı ve sağduyuyla bir gönüldeşlik içine girmiş bulunuyoruz.
Bu bizim tanıdığımız zaman, izin verdiğimiz bir süre için geçerli oluyor. Bu gönüldeşliği sürdürüp, sürdürmemeye karar vermekte bir an bile kararsız davranmayacağımız konusunda kendimize inancımız, bu yönde kuşku dolu gözlerle dergiyi kontrol altında tutan bir mekanizmamız var, ne yazık ki...
Çünkü birbirine inanmamak, kendine inanmayı zorunlu olarak pekiştirir.
Aslında kıyas yapacak ve tercih edecek durumumuz yok. Çünkü beklentimiz yok.
Bilirsiniz, bazen insanın kendi inancı kendine hüküm giydirir. Kendi sınırlarını korumak için herşeyi göze alan ama kendi dışında sınır tanımaz bir nevi duygu yığınını arındırmak ve onun kontrolu altında yaşayarak onun dayattığı karşı çıkışlara karşı çıkamadan bir çeşit tepkiüreten insan durumundan sıyrılıp, etkiüreten insan durumuna geçiş aşamasını hızlandırmak için gösterdiğimiz çaba bizi belirleyen tek şey.
Bir yığın belirsizlik hissinin ardından bizi hükmü altında tutan bu "belirleyeni" saygıyla karşılıyorum kendi adıma.
"Bir çılgın" denmesinin bir çılgına hiçbir hayrı yok çünkü.
Sonuçta, diğerleri varolduğu için "birey", diğerleri olmadığında "yalnız"ız.
Bu yalnızlık hükümdarlığı kendi iç savaşını tezgahlar birey olmak için. Bu kelimeler gerçektir fakat oyunlarına son vermeli...
"Birey olmaktan geri dönüş yok mu?"
Bir soru da bir oyun.
Hani bazı tartışmalar vardır: "sanat sanat içindir", "sanat toplum içindir" gibi "birey", "toplum" gibi ikilemlerin, kabul edin çok geç farkedilir aslında sadece zihnimizi bölmeye yaradığı.
İlk bölünmemiz, birey olduğumuzun ayrımına varmaktır..
Sonrası işte hiç kolay değil.
Bunu söylemek istiyorum. Geri dönüş yok. Yapılacak bir yığın şey ve "hareket etmeliyiz" içgüdüsü vicdandan çoktan satın almıştır hakkını.
Hepinize kolay gelsin.
N'olur önce...

Nur AKALIN/İSTANBUL

PİSADAM

Reiser

DÜZELTME

MART 87 sayısında yayınladığımız, M.ERYILMAZ'ın YAZDAN KIRINTILAR adlı şiirindeki tashih hatalarından dolayı kendisinden özür diler, düzeltiriz.

8. satır: savunman

18. satır: söküp atalım bilincin ince tellerinden gizli aşkları

45. satır: döngeleler

son satır: yine de